Tampereen ammattikorkeakoulu

Koijärven kirkko

Rakennushistoriallinen selvitys

Anna Meriläinen

OPINNÄYTETYÖ
Maaliskuu 2025

Rakennusarkkitehdin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Rakennusarkkitehdin tutkinto-ohjelma

MERILÄINEN, ANNA:
Koijärven kirkko
Rakennushistoriallinen selvitys

Opinnäytetyö 91 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Maaliskuu 2025

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä rakennushistoriallinen selvitys Forssassa sijaitsevasta, vuonna 1922 valmistuneesta Koijärven kirkosta. Rakennus rakennettiin alun perin seurantaloksi, mutta vain vuotta myöhemmin se vihittiin Koijärven seurakunnan väliaikaiseksi kirkoksi. Rakennus on kuitenkin toiminut kirkkona jo yli sata vuotta. Koijärven kirkon rakennushistoriallisen selvityksen tilaajana toimi kirkon nykyinen omistaja Forssan seurakunta.

Rakennushistoriallisen selvityksen tärkein tavoite oli tunnistaa ja tuoda näkyville rakennuksen erityispiirteet ja arvot, jotta ne voidaan ottaa huomioon tulevissa korjaus- ja muutostöissä sekä rakennuksen ylläpidossa. Selvityksessä tutkittiin rakennuksen historiaa sekä inventoitiin nykytila. Tutkimusmenetelmiin kuuluivat arkisto- ja kenttätyöskentely; arkistotyöskentelyn kautta saatiin vastauksia rakennuksen historiasta ja muutosvaiheista, kun taas kenttätyöskentelyllä kerättiin tietoa rakennuksen nykytilasta.

Rakennuksen alkuperäiset piirteet ovat nähtävissä selkeämmin sen julkisivuissa kuin sisätiloissa. Kirkkosalin ja lehterin muodostama kokonaisuus on rakennuksen säilyneimpiä ja siten arvokkaimpia osia. Arkkitehtuuriltaan rakennus on melko perinteinen suomalainen hirsirakennus ja seurantalo, mutta siinä on myös nähtävillä ajan tyylisuuntaukselle, 1920-luvun klassismille, ominaisia piirteitä. Monet kirkon nykyisistä ominaisuuksista selittyvät alkuperäisellä käyttötarkoituksella, ja tilahierarkian ja -järjestyksen muodossa seurantalon piirteet ovat yhä nähtävillä.

Koijärven kirkon erityisyys liittyy sen historiaan seurantalona. Seurantaloja on muutettu muihin käyttötarkoituksiin, mutta Koijärven kirkko on tiettävästi ainut pysyvästi kirkoksi muutettu seurantalo. Olemassaolollaan kirkko kertoo kahden eri rakennustyypin historiasta.

Asiasanat: rakennushistoriaselvitys, rakennustutkimus, rakennusinventointi

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Construction Architecture

MERILÄINEN, ANNA:
Koijärvi Church
Historic Building Survey

Bachelor's thesis 91 pages, appendices 4 pages
March 2025

This thesis examines the building history of Koijärvi Church and inventories its current condition in the form of a historic building survey. Originally constructed as a community hall in 1922, the building was consecrated as a church for Koijärvi Parish just a year later.

The main objective of the survey was to identify and document the special features and values of the building for future renovations, alterations and maintenance. Research methods included archival and field work; archival work and sources, such as technical drawings and historical newspaper articles, shed light into the building's history and modifications, while fieldwork with photographing and laser scanning assessed its current state.

As a result of this study, it could be stated that architecturally Koijärvi Church follows the traditional Finnish log-building style, while incorporating elements of the 1920s classicism. Many of its current characteristics rise from its original function as a community hall, which is still reflected in the hierarchy and layout of its spaces. Still, the original features of the building are more clearly visible on its facade than on the interior.

Koijärvi Church is unique in its transformation from a community hall into a church. It embodies the architectural and historical narratives of both building types.

Key words: historic building survey, building research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 6
2 RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS 7
2.1 Tavoitteet ja käyttötarkoitukset 7
2.2 Tutkimusmenetelmät ja lähteet 7
3 KOIJÄRVEN KUNNAN JA SEURAKUNNAN HISTORIA 9
3.1 Koijärven kunta ja Kojon kylä 9
3.2 Koijärven seurakunta 12
4 KIRKON HISTORIA 16
4.1 Seurantalo 16
4.1.1 Seurantalot Suomessa 16
4.1.2 Kojon seurantalo 18
4.2 Seurantalosta kirkko 23
5 KIRKON MUUTOSVAIHEET 27
5.1 1930-luku 27
5.2 1950-luku 28
5.3 1960-luku 31
5.4 1970–1980-luvut 33
5.5 1990-luku 36
5.6 2000–2020-luvut 38
6 KIRKON NYKYTILA 39
6.1 Alueen kaava 39
6.2 Rakennuksen ympäristö ja pihapiiri 40
6.3 Rakennuksen ulkoasu 42
6.3.1 Julkisivut 42
6.3.2 Sisäänkäynnit ja ulko-ovet 46
6.3.3 Ikkunat 48
6.4 Rakennuksen sisätilat 49
6.4.1 Päätilat 49
6.4.2 Liikennetilat 53
6.4.3 Sosiaali- ja wc-tilat 57
6.4.4 Tekniset tilat ja varastot 59
6.5 Rakenteet, pintamateriaalit ja väliovet 61
6.5.1 Rakenteet 61
6.5.2 Lattiat 63
6.5.3 Seinät 65
6.5.4 Sisäkatot 68

6.5.5 Väliovet ... 69
6.6 Kalusteet, irtaimisto ja valaisimet ... 71
6.6.1 Kalusteet ja irtaimisto ... 71
6.6.2 Valaisimet ... 76
7 KIRKON ARKKITEHTUURI, ARVOT JA SÄILYNEISYYS ... 78
7.1 Arkkitehtuuri ... 78
7.2 Arvot ja säilyneisyys ... 79
8 POHDINTA ... 82
LÄHTEET ... 84
LIITTEET ... 88
Liite 1. Seurakunnan arkistomateriaalit Koijärven kirkosta ... 88
Liite 2. Pohjapiirustukset ... 89
Liite 3. Materiaalitaulukko ... 90
Liite 4. Rakennetyypit ... 91

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä tutkitaan Kanta-Hämeessä, Forssan pohjoispuolella sijaitsevan Koijärven kirkon historiaa ja nykytilaa. Rakennushistoriallisen selvityksen Koijärven kirkosta on tilannut rakennuksen omistaja Forssan seurakunta. Selvityksen tarkoituksena on tunnistaa rakennuksen erityispiirteet ja sen rakennushistoriallisset arvot sekä toimia siten kiinteistön omistajan, suunnittelijoiden ja korjaustöiden toteuttajien tukena tulevissa korjaus- ja muutostöissä sekä rakennuksen ylläpidossa.

Tietoa rakennuksesta on kerätty arkisto- ja kenttätyöskentelyn kautta. Arkistolähteiden, kuten vanhojen piirustusten tai sanomalehtiartikkelien avulla on selvitetty rakennuksen historiaa ja eri muutosvaiheita, kun taas kenttätyöskentelyllä, esimerkiksi mittaamalla ja valokuvaamalla on kerätty tietoa rakennuksen nykytilasta. Kerättyjä aineistoja yhdistämällä ja niitä vertailemalla rakennuksen historiasta ja nykytilasta on pyritty muodostamaan kokonaiskuva.

Vuonna 1922 valmistunut Koijärven kirkko rakennettiin alun perin seurantaloksi. Vuotta myöhemmin rakennus vihittiin kirkoksi, kun vastaperustettu Koijärven seurakunta tarvitsi väliaikaisen kirkkotilan ennen varsinaisen kirkon valmistumista. Uutta kirkkoa ei kuitenkaan koskaan rakennettu, ja rakennus on toiminut kirkkona jo yli sata vuotta.

Koijärven kirkko on seurantaloksi valmistuessaan ollut ajalle tyypillinen seurantalo niin julkisivuiltaan kuin tilajärjestykseltään. Suhteellisen pienillä rakenteellisilla muutoksilla rakennuksesta saatiin myös ajanmukainen kirkko, jossa on nähtävissä myös joitakin 1920-luvun klassismille tyypillisiä piirteitä. Vuosien saatossa rakennukseen tehdyistä muutos- ja korjaustöistä kokonaisvaltaisin on ollut vuonna 1992 toteutettu peruskorjaus. Rakennuksen julkisivuista on tunnistettavissa alkuperäiset piirteet melko hyvin, mutta rakennuksen sisätilat ovat kokeneet suurempia muutoksia.

2 RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

2.1 Tavoitteet ja käyttötarkoitukset

Rakennushistoriallisen selvityksen tavoite on antaa kokonaiskuva rakennuksen vaiheista ja nykytilasta vastaamalla kysymyksiin ”Millainen rakennus on?” ja ”Miksi se on sellainen kuin on?”. Rakennuksen tähänastinen elinkaari kootaan arkisto- ja kenttätyöskentelyn myötä kirjalliseksi raportiksi, jota täydennetään havainnollistamisen tueksi piirustuksin, kaavioin ja valokuvin. (Museovirasto 2010, 9.)

Rakennushistoriallinen selvitys tehdään yleensä korjaus- tai restaurointihankkeen yhteydessä. Selvitys voidaan tehdä myös rakennuksen suojelutarpeiden ja -tavoitteiden määrittelyn tueksi sekä kaavoituksen pohjaksi etenkin kaavoituksen ja korjausrakentamisen liittyessä kiinteästi toisiinsa. (Museovirasto 2010, 10.)

Korjaushankkeen suunnittelun ja toteuttamisen kannalta rakennushistoriaselvitys auttaa tunnistamaan ja säilyttämään rakennuksen ominaiset arvot. Selvitys palvelee hankkeen yhteydessä niin rakennuksen omistajaa kuin mahdollisten korjaustöiden suunnittelijaa ja toteuttajaakin, kun kohteelle ominaisia arvoja voidaan korjaustyön suorittamisessa vaalia. Korjaus- ja muutosvaiheiden välissä selvitys palvelee myös rakennuksen tavallista käyttöä ja kunnossapitoa. (Museovirasto 2010, 10–11.) Forssan seurakunta on tilannut rakennushistoriallisen selvityksen Koijärven kirkosta mahdollisten tulevien korjaus- ja muutostöiden pohjaksi sekä rakennuksen ylläpidon tueksi.

2.2 Tutkimusmenetelmät ja lähteet

Rakennushistoriaselvitys toteutetaan tutkimalla kohdetta arkisto- ja kenttätyöskentelyn kautta. Arkistoselvitys antaa vastauksia rakennuksen historiasta, suunnittelu- ja muutosvaiheista, kun taas kentällä tehtävät selvitykset tarjoavat tietoa rakennuksen nykytilasta. Arkisto- ja kenttätyöskentely täydentävät toinen toistaan luoden kokonaiskuvan rakennuksesta. (Museovirasto 2010, 9.)

Koijärven kirkon rakennushistoriallisen selvityksen tekemiseen lähdemateriaalina on käytetty pääosin Forssan seurakunnan arkistosta löytyneitä piirustuksia ja muita teknisiä dokumentteja (liite 1), Kansalliskirjaston digitaalista sanomalehtiarkistoa sekä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Lähdemateriaalia on etsitty myös mm. Forssan rakennusvalvonnasta ja Forssan museosta, Kansallisarkistosta ja Arkkitehtuurimuseon arkistosta. Museoviraston arkistossa kohteeseen liittyviä piirustuksia 1950-luvulta on olemassa, mutta niitä ei selvityksen tekemisen yhteydessä päästy tarkastelemaan arkiston muuton vuoksi.

Kenttätyöskentelyä tehtiin sekä havainnoimalla että dokumentoimalla kirkkoa valokuvin (kuva 1) ja mittauksin. Kohde laserkeilattiin ulkoa, minkä avulla julkisivuista pystyttiin tuottamaan ajantasaiset ja mittatarkat piirustukset. Lisäksi kohteessa tehtiin Forssan seurakunnan tilaamana rakenneavauksia, joiden avulla saatiin selville muutamia kirkon rakennetyypeistä.

KUVA 1. Koijärven kirkko valokuvattuna syyskuussa 2024 (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

3 KOIJÄRVEN KUNNAN JA SEURAKUNNAN HISTORIA

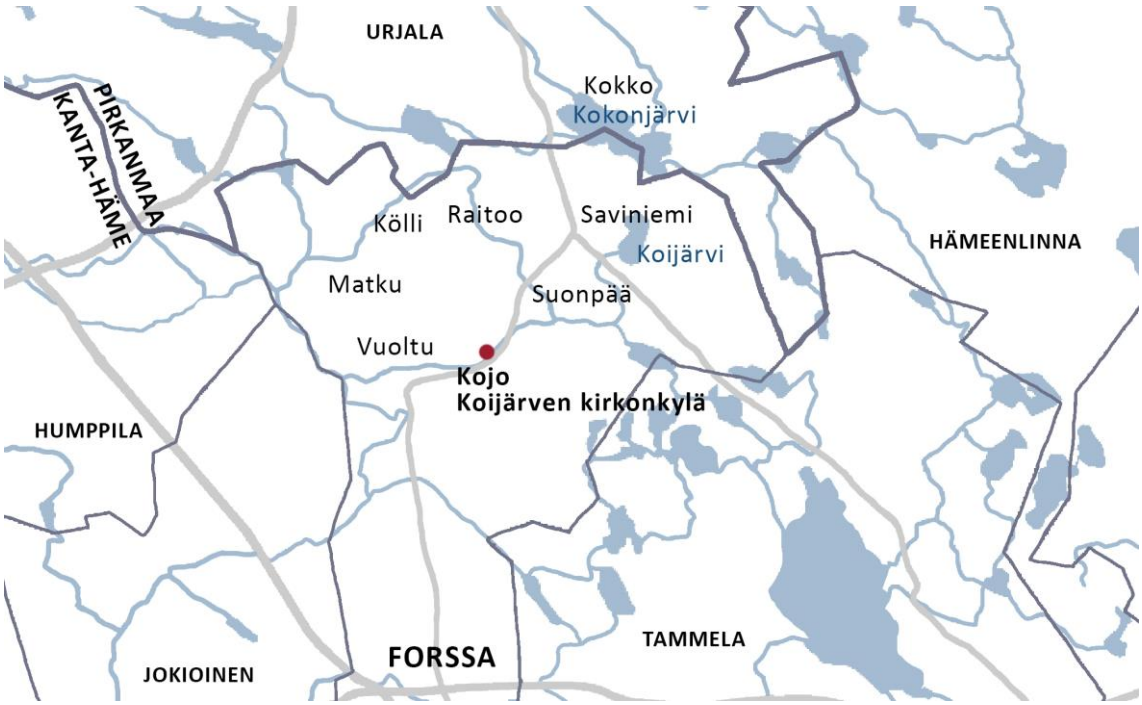
3.1 Koijärven kunta ja Kojon kylä

Koijärvestä puhuttaessa tarkoitetaan joko entistä kuntaa tai nykyistä Forssan kaupunkiin kuuluvaa Koijärven kirkonkylää, joka sijaitsee Kanta-Hämeessä, noin 14 kilometriä Forssan kaupungin keskustasta pohjoiseen (kuva 2). Nimensä paikka on saanut alueella sijaitsevasta Koijärvi-nimisestä järvestä (Hirsjärvi 1930, 5). Lähihistoriasta alue tunnetaan myös kyseisen järven suojeluun liittyneestä ympäristöliikkeestä.

KUVA 2. Koijärvi sijaitsee Forssan pohjoispuolella (Pohjakartta: Maanmittauslaitos n.d., käsittely: Anna Meriläinen 2024).

Itsenäisenä kuntana Koijärvi aloitti toimintansa vuonna 1923, saaden alueita sekä entisestä suur-Tammelasta että Urjalasta. Koijärven kuntaan kuuluvia kyliä (kuva 3) olivat Kojo (Koijärven kirkonkylä), Kokko, Kölli, Matku, Raitoo, Saviniemi, Suonpää, Tiiri ja Vuoltu (Hirsjärvi 1930, 5; Aaltonen 2019, 11).

KUVA 3. Koijärven kylät (Pohjakartta: Maanmittauslaitos n.d., käsittely: Anna Meriläinen 2024).

Koijärven kunnan alueelta, Kojon pohjoispuolella sijaitsevan Kokon kylän seudulta, on tehty muutamia kivikautisia löytöjä, mutta varhaisin kirjallinen maininta Kojosta on vuodelta 1506 Tammelan käräjäasiakirjoissa (Alhainen ym. 1994, 11; Forssan kaupunki 2023b, 12). Kojon kylän alueella asutusta on ollut 1600-luvulta lähtien, mihin viittaa Tammelan kirkonarkistosta löytyvä tieto ”Koijo Jacobin” kuolemasta vuodelta 1662. Maakirjassa ensimmäinen kirjaus koskien Kojon kylää on kuitenkin vasta vuodelta 1670, jolloin kylään tuli kaksi uudistorppaa. (Hirsjärvi 1930, 15–16.)

Merkinnät Koijärven kunnan alueen kylistä lisääntyivät 1700-luvulla Urjalan ja Tammelan kirkonkirjoissa (Alhainen ym. 1994, 11). Kojon kylän alueella oli 1700-luvun alkupuolella kaksi kantatilaa, Iso-Pietilä ja Vähä-Pietilä, ja saman vuosisadan loppupuolella perustettiin Kojon kartano. Kartano on ollut merkittävin maanomistaja alueella ja sen vaikutus kyläalueen muodostumiseen on nähtävissä ympäristöstä edelleen. (Aaltonen 2015, 2; Aaltonen 2019, 12.)

Alueelle perustettiin 1800-luvulla uusia, pienempiä tiloja, ja kylänraitti tiivistyi Kojontien varrelle. Ennen 1800-luvun puoliväliä Koijärvi oli maantieteellisesti melko eristäytynyt huonojen kulkuyhteyksien takia, mutta maantien rakentuminen 1860-

luvulla Lopelta Koijärven kautta Urjalan Huhtiin ja Forssa-Matku-tien rakentamisen aloittaminen vuonna 1878 tarjosivat kojolaisille yhteyden muihin kyliin ja kaupunkeihin. Urjalan ja Tammelan kirkonkirjoihin perustuen on arvioitu, että Koijärven kunnan alueen asukasluku 1800-luvun puolivälissä on ollut noin 500–600 henkilöä. Vuosisadan puolenvälin jälkeen alueella toimi kartanon meijeri ja kauppa sekä ensimmäinen koulu aloitti toimintansa. (Aaltonen 2015, 2; Alhainen ym. 1994, 11–12.)

Vuosien 1852–1910 Kojon kartanon omistajana toimi puuvillatehtailija A.W. Wahren ja hänen sukunsa. Tähän omistuskauteen painottuu kartanon merkittävyys Kojon alueelle. Wahren kehitti kartanon laajamittaista toimintaa, etenkin maataloutta. Lisäksi kartanossa oli myös erilaista teollista toimintaa, joissa kyläläisiä, vuokralla asuvia mäkitupalaisia, käytettiin työväkenä. Vuonna 1910 kartanon toiminta hiipui, kun Wahrenin suku menetti kartanon omistuksen pakkohuutokaupassa. Osaltaan tämän kautta alueelle muodostui uusia pienempiä maatiloja, kun mäkitupia lunastettiin itsenäisiksi tiloiksi. (Aaltonen 2015, 142; Forssan kaupunki 2023b, 12.)

Seurantalojen rakentaminen oli 1900-luvun alun Suomessa vilkkaimmillaan. Myös Kojolle rakennettiin tämän rakennushistoriallisen tutkimuksen kohteena oleva seurantalo, johon syvennytään tarkemmin seuraavissa kappaleissa. Rakennus valmistui vuonna 1922, ja jo vuonna 1923 se vihittiin kirkoksi. Koijärvi aloitti itsenäisenä kuntana samana vuonna. Kylään tehtiin uusi koulu vuonna 1924 ja entinen koulu otettiin käyttöön pappilana. (Aaltonen 2015, 4; Hirsjärvi 1930, 5.)

Tultaessa 1940-luvun jälkipuolelle Suomessa elettiin sotien jälkeistä aikaa, minkä vaikutukset näkyivät myös Kojon kylällä runsaana rakentamisena ja palveluiden kehittymisenä. Jälleenrakennuskauden jälkeen ihmisten elintaso nousi nopeasti. Maatalous koneellistui, ihmistyövoiman tarve väheni ja elinkeinoelämän painopisteen muuttuessa enemmän maataloudesta palveluihin työmahdollisuudet siirtyivät isoihin kaupunkeihin. Tämä muutos näkyi myös Kojon kyläalueella, joskaan ei kylän täysimääräisenä autioitumisena mutta kehitystä hidastavana tekijänä. (Aaltonen 2015, 5–6.) Koijärven kunnan veropohja heikkeni muutoksen myötä

samalla kun kunnalliset velvoitteet kasvoivat, ja kunta osoittautui liian pieniksi jatkamaan itsenäisenä. Ikää kunnalle ehti kertyä vain 46 vuotta, kun vuonna 1969 se jakautui kuntaliittymän kautta Forssan ja Urjalan kesken. Noin 200 asukkaan asuttamat pohjoiset osat liitettiin Urjalaan ja noin 2100 asukkaan kyläkunnat liitettiin Forssaan. (Uusi-Hakimo 1988, 103.) Näin ollen myös Kojon kylä, nykyään myös Koijärven kirkonkylänä tunnettu alue, tuli osaksi Forssaa.

Koijärven kunnan asukasluku oli suurimmillaan vuonna 1957, asukkaita alueella oli silloin 3120. Nykyään vanhan Koijärven kunnan aluetta vastaavalla alueella, Koijärven, Matkun ja Saviniemi-Suonpään postinumeroalueilla asukkaita on noin 910 henkilöä, joista 253 on kirjoilla Koijärven postinumeroalueella eli Kojon kylän läheisyydessä. Alueen pääelinkeino painottuu yhä maatalouteen, mutta seudun asukkaita työllistävät myös seurakunta, pienyritykset ja vuonna 2014 rakennetut koulu ja päiväkoti. (Forssan kaupunki 2023b, 13, 19–20.)

3.2 Koijärven seurakunta

Tulevan Koijärven kunnan alueen kyläläiset kuuluivat 1900-luvun alussa silloisen kunta- ja seurakuntajaon vuoksi joko Tammelan tai Urjalan seurakuntaan. Emäseurakuntien kirkoissa käytiin kuitenkin harvoin Koijärven alueen maantieteellisen eristäytyneisyyden vuoksi, eikä tieyhteyksien parantuessakaan kirkkomatkoja tehty usein. Seurakunnan ohella uskonnollisesta valistuksesta pitivät huolen esimerkiksi maallikkosaarnaajat. (Alhainen ym. 1994, 11–12.) Tarve alueen omalle seurakunnalle oli suuri.

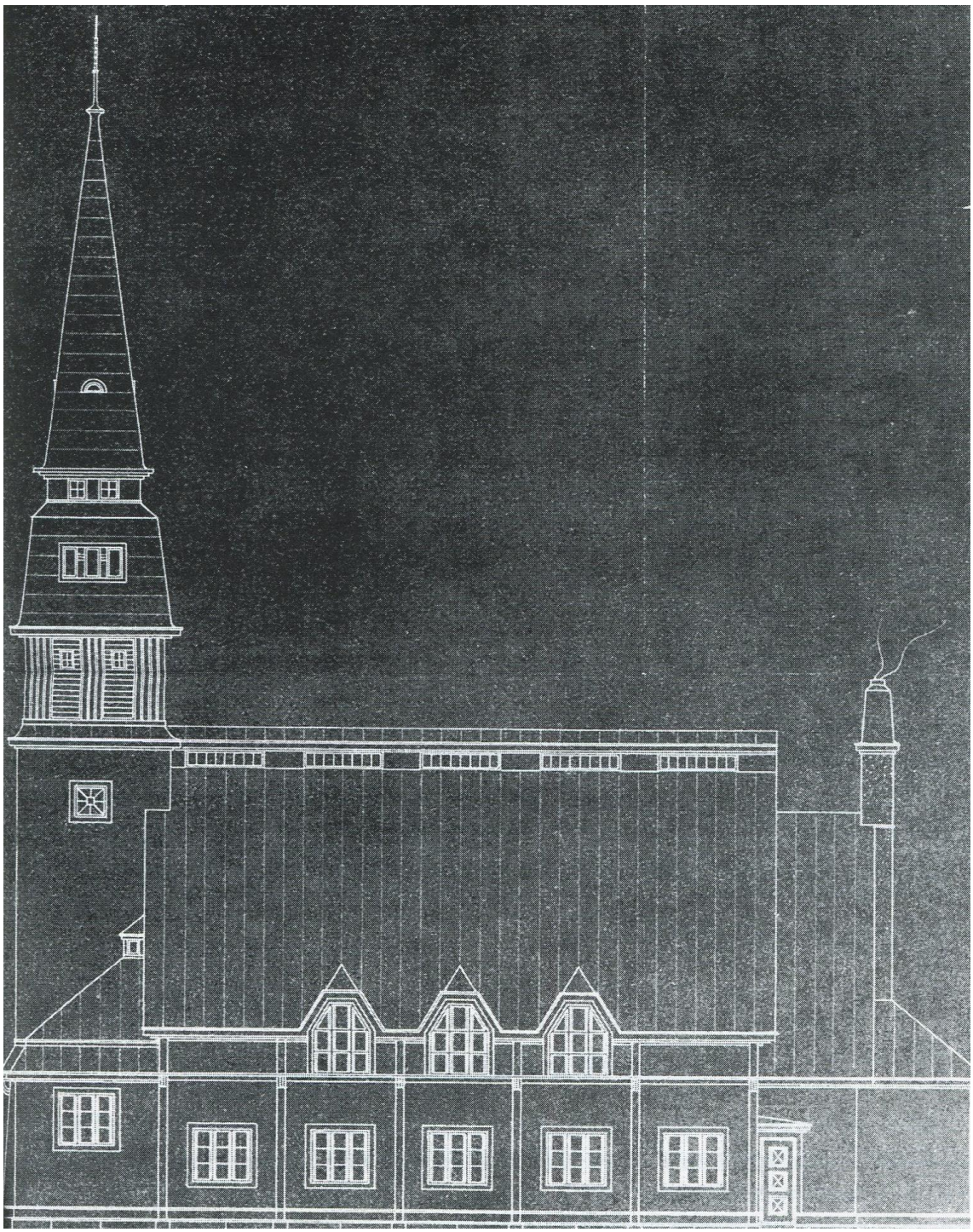
Vuonna 1905 paikallinen tilanomista J. K. Mäkelä kehotti alueen asukkaita kokoontumaan yhteen keskustelemaan uuden, Koijärven alueen asukkaiden tarpeita palvelevan seurakunnan perustamisesta. Neuvottelukokouksessa päätettiin perustaa oma seurakunta Urjalan, Tammelan ja Kalvolan takamaista, ja vuonna 1909 myös senaatti vahvisti päätökset. (Alhainen ym. 1994, 12.)

Uuden seurakunnan alkutaival oli kuitenkin haasteellinen. Pian huomattiin, että seurakuntaan oli yhdistetty kaksi asutuskeskusta, joiden välissä oli asumaton

erämaa, ja kiistaa pohjoisosien ja eteläosien asukkaiden kesken aiheutti erityisesti kirkon sijoituspaikka (kuva 4). Kirkkoa suunniteltiin aluksi Kokon järven itäpuolelle Tiirivuorelle, jonne rakennusmestari Heikki Tiitolalta oli tilattu suunnitelmat (kuva 5) ja seurakuntakokous oli ne myös hyväksynyt. Kirkon sijoittamista kahden asutuskeskittymän välimaastoon pidettiin kuitenkin epätyydyttävänä kompromissina, sijoituspaikan ollen kaukana suurimmasta osasta asutusta ja teiden ulottumattomissa. Myös pappilan sijoitus aiheutti eri alueiden asukkaiden kesken kiistaa. Lopulta erimielisyyksien takia tuomiokapitulilta pyydettiin vuonna 1920 seurakuntapäätöksen purkamista. (Alhainen ym. 1994, 12–13.)

KUVA 4. Kirkko suunniteltiin sijoitettavaksi Tiirivuorelle (nro 2). Muita mahdollisia sijoituspaikkoja olisivat olleet Kokkojärven itäpuoli (nro 1) ja Klingan harju (nro 3), jossa nykyinen kirkko sijaitsee. Kartassa näkyy myös vanha pappila (nro 4) ja nykyinen pappila (nro 5). (Kuva: Alhainen ym. 1994, 17).

KUVA 5. Heikki Tiitolan suunnitelma Koijärven seurakunnan kirkoksi Tiirivuorelle. Tätä ei kuitenkaan koskaan rakennettu (Kuva: Alhainen ym. 1994, 17).

Seudun eteläosien asukkaat olivat kuitenkin edelleen halukkaita perustamaan oman itsenäisen seurakunnan, ja vuonna 1920, samalla kun esitettiin aiemman seurakunnan purkamista, ilmaistiin toive uudesta seurakuntahankkeesta. Kojolla innokkuuteen saattoi vaikuttaa myös samanaikainen Forssan seurakunnan it-

senäistymishanke Tammelan seurakunnasta; tämän toteutuessa Kojo olisi liittynyt Forssan alaisuuteen, mikä herätti osittain vieroksuntaa ja pelkoa syrjään jäämisestä. (Alhainen ym. 1994, 16.)

Tällä kertaa uusi seurakunta haluttiin perustaa vain osista Tammelaa ja Urjalaa, jättäen aiemmin mukana ollut Kalvola hankkeen ulkopuolelle. Näin ollen muodostuva alue oli yhtenäisempi ja eri kylät helpommin saavutettavissa maanteitse. Asioista pystyttiin sopimaan yhteisymmärryksessä, ja papin palkkauksesta, kirkon paikasta ja hautausmaan sijainnista päästiin sopuun. Valtioneuvosto hyväksyi uuden seurakunnan vuonna 1923. Samana vuonna seurakunnan väliaikaiseksi kirkkorakennukseksi vihittiin vuotta aiemmin valmistunut seurantalo. (Alhainen ym. 1994, 16–19.)

Koijärven kunnan jakautuessa myöhemmin vuonna 1969 osaksi Urjalan kuntaa ja Forssan kaupunkia myös Koijärven seurakunta oli muutoksen edessä. Koijärven ja Forssan seurakunnat muodostivat yhteistalousseurakunnan, ja samalla Urjalaan liittyneen Koijärven osan seurakuntalaiset, noin 155 henkilöä, liittyivät Urjalan seurakunnan jäsenyyteen. (Alhainen ym. 1994, 45.) Koijärven ja Forssan seurakunnat jatkoivat yhteenliittymänä aina vuoteen 2007 asti, jolloin Koijärven seurakunnan toiminta päättyi yhdistymiseen Forssan seurakunnan kanssa (Löytömäki 2023a, 2).

4 KIRKON HISTORIA

4.1 Seurantalo

Tuore Koijärven seurakunta päätti sijoittaa kirkon ja hautausmaan Kojon kylään Klingan harjun läheisyyteen. Samaisella harjulla sijaitsi vuonna 1922 valmistunut seurantalo, joka päätettiin valjastaa jo seuraavana vuonna seurakunnan väliaikaiseksi kirkoksi uuden kirkkorakennuksen valmistumiseen asti. (Alhainen ym. 1994, 16.)

Uutta kirkkoa ei kuitenkaan koskaan rakennettu, ja entinen seurantalo on palvellut kirkkona jo yli 100 vuotta. Koska kirkossa on yhä nähtävillä viitteitä seurantalosta mm. tilajärjestyksen ja julkisivujen osalta, avataan seuraavassa kappaleessa myös seurantalojen historiaa ja arkkitehtuuria.

4.1.1 Seurantalot Suomessa

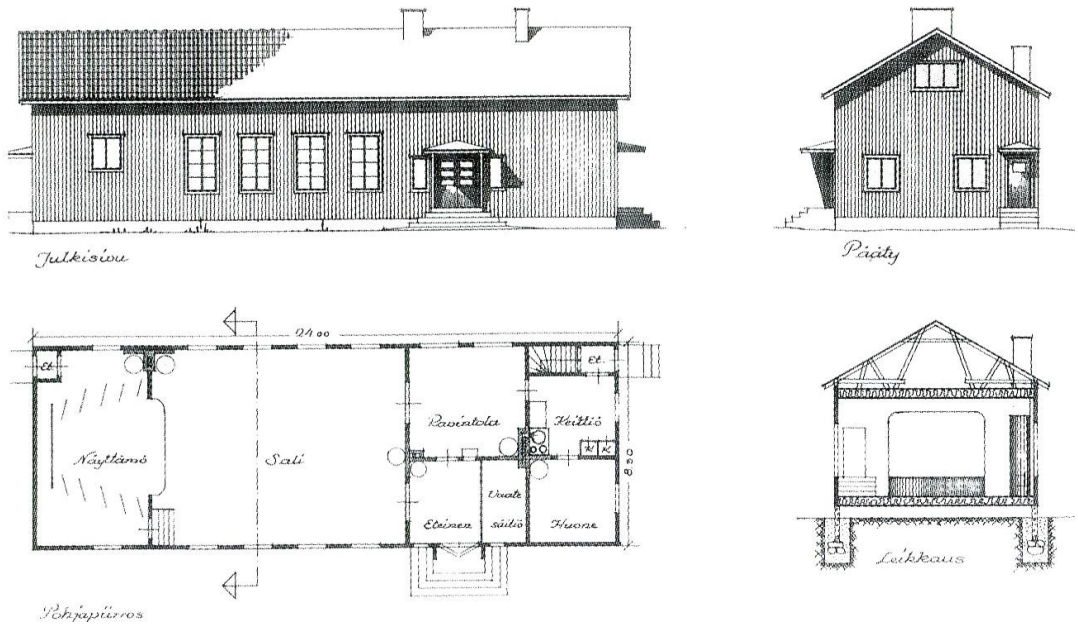
Seurantalojen rakentaminen oli Suomessa vilkkaimmillaan 1900-luvun alkupuolella. Erilaisten aatteiden ja yhteiskunnallisten tavoitteiden, kuten palontorjunnan, raittiusharrastuksen, uskonnollisen herätyksen, kotiseutuaatteen tai työväen elinolojen parantamisen ympärille syntyi yhdistyksiä ja kansanliikkeitä. Aatteiden ja tavoitteiden edistäminen vaati keskusteluja ja yhdessäoloa, ja näiden mahdollistamiseksi tarvittiin kokoontumistiloja. Luontevia kokoontumispaikkoja ei entuudestaan ollut juuri tarjolla, joten yhdistykset tai liikkeet rakensivat yleensä talkoovoimin omia taloja. Tietävästi Suomen ensimmäinen seurantalo, Raittiushuone Walo, valmistui vuonna 1886 Laitilaan. 1970-luvun jälkeen uusia seurantaloja on rakennettu vain muutamia, yleensä palaneen seurantalon tilalle. Tällä hetkellä seurantaloja on Suomessa noin 2500. (Halme & Pakkala 2008, 10–11.)

Seurantalot, kuten kylien muutkin arvorakennukset, pyrittiin sijoittamaan keskeiselle ja maisemaltaan arvokkaaksi koettuun paikkaan kylässä. Yleensä tällaisia paikkoja olivat kylänraittien varret ja muusta maisemasta korkeammalle nousevat mäkipaikat. Maisemallisesti arvokas ja hyvä rakennuspaikka vaihteli yleensä

maakunnittain. Esimerkiksi Keski-Suomessa tai Pohjois-Karjalassa se saattoi olla harjulla tai järven rannalla, kun taas Pohjanmaalla arvokkaaksi koettu paikka saattoi sijaita esimerkiksi peltokumpareella tai jokilaaksossa. (Halme & Pakkala 2008, 68.)

Maisemallisesti arvokkaan rakennuspaikan lisäksi seurantalot erottuivat ympäristönsä muista rakennuksista myös kokonsa ja näyttävien julkisivujensa, kuten saliin avautuvien suurien ikkunoiden, ansiosta. Seurantalojen rakentamisen varhaisessa vaiheessa yhdistyksen tai liikkeen oma väki ja paikkakuntalaiset tekivät talon suunnitelmat, ja tällöin mallia saatettiin ottaa alueen muista julkisista rakennuksista, kuten kansakouluista tai asemarakennuksista. (Halme & Pakkala 2008, 58.)

Varhaisimmat seurantalot olivat yleensä pohjaltaan suorakaiteen muotoisia, pääsääntöisesti yksi- tai kaksikerroksisia rakennuksia. Päätilat, eli sali, näyttämö ja usein myös ravintola keittiöineen, sijaitsivat pohjakerroksessa. Eteisen yhteydessä oli yleensä myös tilava vaatesäilö eli narikka. Toisessa kerroksessa saattoi olla kerhohuoneita, kirjasto ja näyttämön vastakkaisella sivulla juhlasalin lehteri. (Halme & Pakkala 2008, 56–57.) Sulkavan maamiesseurantalon piirustuksissa (kuva 6) on nähtävissä kaikki seurantalolle tyypilliset tilat.

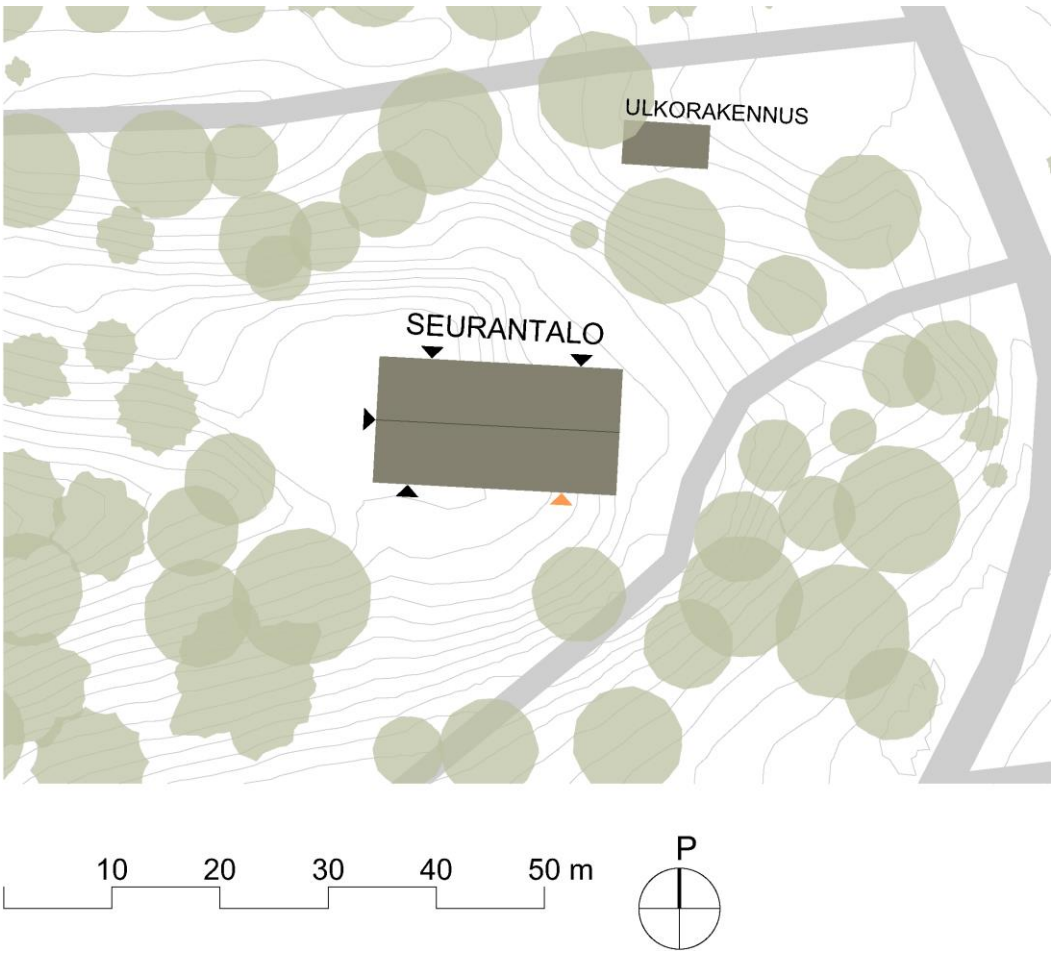
KUVA 6. Sulkavan maamiesseurantalon piirustukset 1940-luvulta. Rakennuksen vasemmalla puolella sijaitsivat sali ja näyttämö, oikealla puolella eteinen, vaatesäilö, keittiö, ravintola ja huone, joka toimi yleensä talonmiehen tai vahtimestarin asuntona (Kuva: Halme & Pakkala 2008, 56).

4.1.2 Kojon seurantalo

Lähestyessä 1920-lukua Kojon alueella toimineet Kojon Nuorisoseura, Kojon Maamiesseura ja Kojon Suojeluskuntaosasto olivat kukin suunnitelleet oman kokoustalon rakentamista, mutta hankkeet eivät edistyneet (Kojon Nuorisoseura ry 2018, 43). Esimerkiksi Forssan Lehdessä vuodelta 1919 todetaan Kojon Nuorisoseuran talon rakentamisen viivästyksen syiksi yksimielisyyden puute sekä velttous (Forssan Lehti 1919). Kojon Maamiesseuran talohanke nytkähti kuitenkin eteenpäin seuran asettaessa vuoden 1920 talousarvioonsa varoja talon rakentamista varten (Kojon Nuorisoseura ry 2018, 43).

Tässä yhteydessä ehdotettiin seurantalon rakentamista uudenlaisella kokoonpanolla manttaaliin pantujen, eli verotusperusteisesti jaettujen tilojen, maanomistajien toimesta. Jokainen maanomistaja osallistuisi suhteellisesti heidän manttaalimääränsä mukaan. Sitoutumisasiakirjaan saatiin tarvittava määrä nimiä, ja rakennustyöt alkoivat jo alkuvuodesta 1920. Kiinteistö nimettiin Koijärven Seuratalo Osakeyhtiöksi, ja sen tarkoituksena oli ylläpitää jäsenilleen tai vuokrata kokous-, liike- tai asuintiloja. (Kojon Nuorisoseura ry 2018, 43–44.) Näin myös kaikki aiemmin mainitut Kojolla toimineet seurat saivat toiminnalleen yhteisen kokoustalon.

Seurantalon rakennuspiirustukset laati metsänhoitaja Mauno J. Kallio (Kojon Nuorisoseura ry 2018, 43). Aamulehdessä vuodelta 1922 kerrotaan seurantalon valmistumisesta ja kuvataan, kuinka rakentaminen aloitettiin maaliskuussa 1920 ja jo saman vuoden kesällä osittain kolmikerroksisen rakennuksen rakennustöissä oli edetty vesikattoon asti (Aamulehti 1922, 3). Rakennus perustettiin lohkokivien päälle, alin kerros rakennettiin tiilistä ja kaksi ylempää kerrosta hirrestä. Rakennukseen tarvittavat hirret saatiin lahjaksi ja runko toteutettiin lamasalvostekniikalla. (Aamulehti 1922, 3; Hämeenlinnan kaupunginmuseo 2008.) Seurantalon koillispuolelle (kuva 7) rakennettiin ulkorakennus, jossa oli käymälä ja puuliiteri (Kojon Nuorisoseura ry 2018, 44).

KUVA 7. Seurantalo rakennettiin harjulle, alemmaksi rinteeseen ulkorakennus. Seurantalon sisäänkäynnit merkattu nuolilla, oranssilla päänsisäänkäynti. Tiet ovat nykyisen tilanteen mukaan. Ei mittakaavassa (Pohjakartta: Cetopo, käsittely: Anna Meriläinen 2025).

Valokuvien perusteella rakennuksen julkisivut ovat alkuun olleet hirsipinnalla, ainoastaan rankarakenteinen päätykolmio on pystyverhoiltu. Arkkitehti Panu Kailan (1987) mukaan hirsirakenteisen rakennuksen ulkoverhous on perinteisesti tehty jälkityönä muutamia vuosia rakennuksen valmistumisen jälkeen hirsien painuttua. Ulkoverhouksen tehtävä on ollut sekä suojata hirsipintaa että osaltaan eristää ja tiivistää rakennusta. Lisäksi ulkoverhouksen asentamisella hirsirakennukseen on kautta aikojen haluttu saada aikaan vaikutelma kalliimmasta materiaalista. Kaila lainaa Kristofer Polhemin toteamusta vuodelta 1739, jonka mukaan lautaverhoilulla ja sopivanvärisellä maalilla puurakenteinen talo voidaan kaukaa katsottuna saada näyttämään kivitalolta. (Kaila, Pietarila & Tomminen 1987, 17, 31.)

Seurantalon länsipäädyssä, jälkikäteen rakennetun kirkontornin sisäpuolelta katsottuna, on ollut nähtävissä punaiseksi maalattua hirsipintaa (Alhainen 2025a). Vanha ulkoseinärakenne peittyi 1990-luvun peruskorjauksessa, eikä hirsiseinää ja sen väriä ole enää nähtävissä. Kailan mukaan vuorausta odottava hirsirakennus pyrittiin toisinaan saamaan valmiimman näköiseksi maalaamalla hirsipinta punamullalla (Kaila ym. 1987, 31). Näin on mahdollisesti tehty myös Kojon seurantalon kohdalla. Rakennuksen päätykolmiot ovat olleet keltaiset, alkuperäistä väriä on yhä nähtävissä kirkontornista käsin. Rakennuksen nurkkalaudat, vesikaton otsalaudat ja ikkunoiden pielet ovat olleet valokuvien perusteella valkoiset. Vesikatemateriaalina ollutta alkuperäistä pärettä on yhä nähtävissä rakennuksen ullakkotilassa nykyisen vesikaton alla.

Rakennuksen pääsisäänkäynti sijaitsi alun perin rakennuksen eteläpuolelta ja käynti alimpaan kerrokseen tapahtui pohjoispuolelta. Kuvan 8 perusteella eteläpuolella on ollut myös toinen sisäänkäynti, samoin rakennuksen länsipuolella. Ikkunat ovat olleet pieniruutuiset ja pääosin kuudella ruudulla jaolliset. Rakennuksen eteläsivulla on ollut alun perin vain viisi korkeaa, saliin avautuvaa ikkunaa. Länsipäädyssä toisessa kerroksessa on ollut kaksi ikkunaa, jotka on myöhemmin poistettu, kuten myös päätykolmioiden alkuperäiset, suorakaiteenmuotoiset ikkunat. Etelänpuolen lappeella on ollut kattolyhty.

KUVA 8. Vastavalmistunut seurantalo (Kuva: Alhainen 2025b).

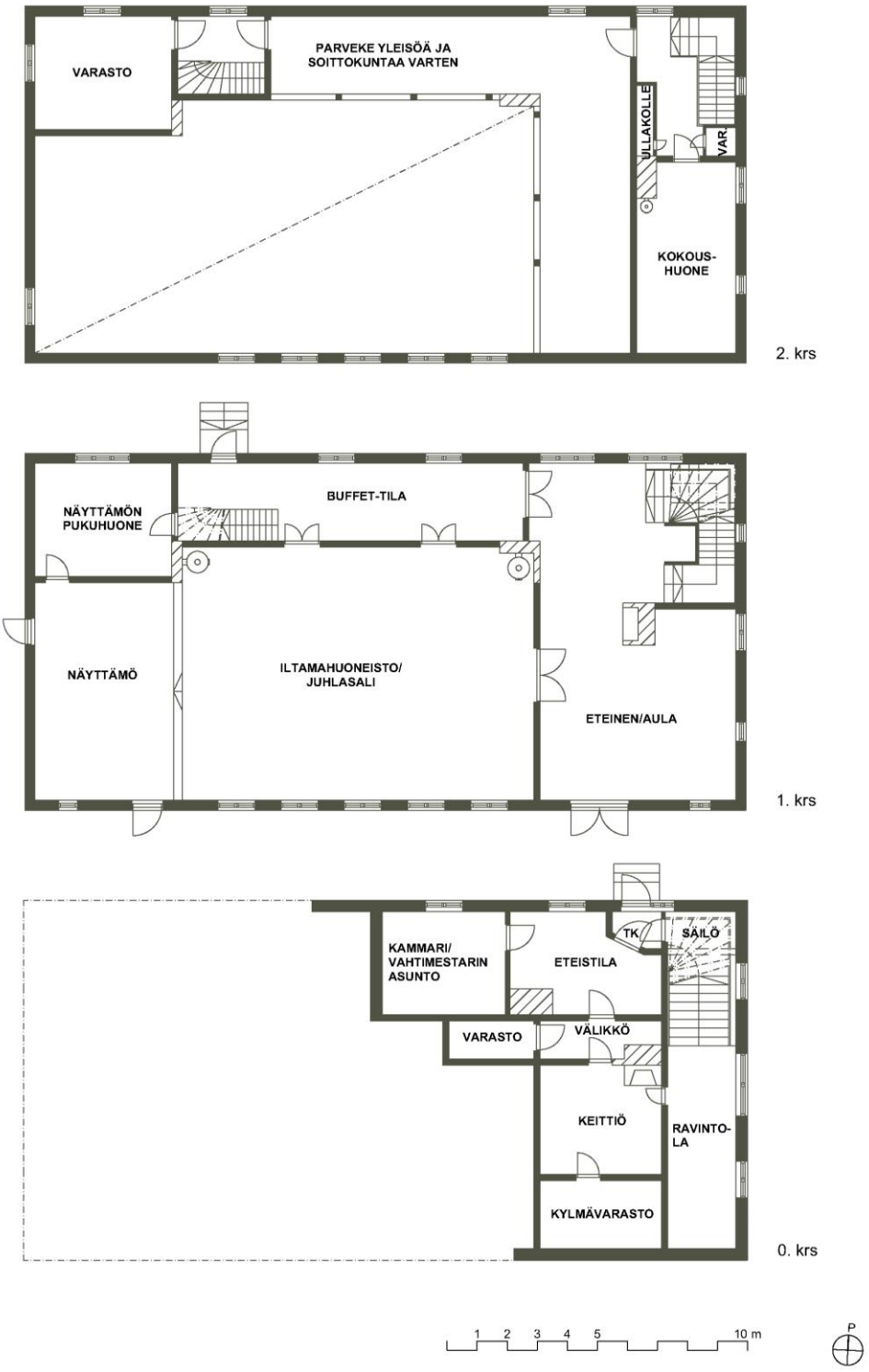
Seurantalon alimmassa kerroksessa sijaitsi sen valmistuttua kammari, keittiö, kylmävarasto sekä ravintola. Toisessa kerroksessa oli pääsisäänkäynti eteistiloineen, buffet-tila ja iltamahuoneisto eli juhlasali näyttämöineen ja pukuhuoneineen. Kolmas kerros käsitti parvekkeet yleisöä ja soittokuntaa varten, lisäksi siellä oli kokoushuone ja varasto. (Forssan Lehti 1922, 2; Alhainen 2025a.)

Koijärven seurantalossa on ollut sen valmistuttua monia seurantaloille tyypillisiä piirteitä; se on rakennettu arvokkaalle paikalle ympäristössä, rakennus on suorakaiteen muotoinen ja siinä on ollut näyttävät julkisivut saliin avautuvine korkeine ikkunoineen. Myös tilojen käyttötarkoitukset ja niiden sijoittuminen rakennuksessa (juhlasali ja ravintola alemmissa kerroksissa, kerhohuoneet ja lehteri yläkerrassa) ovat ajan seurantaloille tyypillisiä.

Alkuperäisiä suunnitelmia rakennuksesta ei löydy. Alla (kuvat 9 ja 10) on nähtävillä opinnäytetyön tekijän laatimat, oletetut julkisivu- ja pohjapiirrossarjat vastavalmistuneesta seurantalosta. Piirustukset pohjautuvat valokuviin ja myöhemmiltä vaiheilta löytyviin pohjapiirustuksiin sekä rakennuksesta tehtyihin havaintoihin selvityksen aikana. Tilojen käyttötarkoitukset perustuvat haastattelu-, lehti- ja arkistolähteistä kerättyihin tietoihin. Julkisivuissa ja rakennuksen ulkomitoissa on hyödynnetty rakennuksesta tehtyä pistepilvimallia.

KUVA 9. Seurantalon oletetut julkisivut rakennuksen valmistuttua. Ei mittakaavassa (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

KUVA 10. Seurantalon oletetut pohjapiirrokset rakennuksen valmistuttua. Ei mittakaavassa (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

4.2 Seurantalosta kirkko

Seurantalon (kuva 11) vihki kirkoksi piispa Gummerus joulukuussa 1923, ja samalla toimitettiin läheisen hautausmaan vihkiminen ja ensimmäiset hautaukset. Seurantalon muuttaminen väliaikaiseksi kirkoksi pystyttiin tekemään ilman suurempia rakenteellisia korjauksia. Seurantalo oli alun perinkin tehty kuin kirkoksi, olihan siinä suuret ikkunat ja parvet. (Forssan Lehti 1925, 3.)

KUVA 11. Vastavalmistunut seurantalo ja väliaikainen kirkko, kuva esitetty Forssan Lehdessä vuonna 1924 (Kuva: Forssan Lehti 1924, 2; Alhainen 2023, 16).

Käyttötarkoituksen muuttuessa seurantalosta kirkoksi huomattavimmat muutokset rakennukseen olivat kellotornin rakentaminen rakennuksen länsipäähän sekä juhlasalin muuttaminen kirkkosaliksi. Näiden muutosten myötä länsipäädyn sekä eteläsivun toinen sisäänkäynti poistettiin (kuva 12). Eteläsivulle lisättiin kaksi korkeaa ikkunaa poistetun oven ja sen viereisen pienemmän ikkunan tilalle. (Alhainen 2025a.)

KUVA 12. Rakennus kuvattuna kaakosta. Eteläpuolen toinen sisäänkäynti on poistettu ja kuorin kohdalle on laitettu kaksi suurta ikkunaa, samoin pääsisäänkäynnin yläpuolelle on lisätty yksi ikkuna (Kuva: Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto n.d.).

Kellotorni toteutettiin rakennusmestari E. Talvian suunnitteleman pohjalta. Torni jäi tosin suunniteltua matalammaksi puutavaran loppuessa kesken. Kirkonkellot (kuva 13) ostettiin Tammisaaren venäläisestä sotilaskirkosta. Ne on valettu Jaroslavlissa P.I. Olovjannikovin poikien yhtymän tehtaassa, ja kelloissa on Mariaa, Jeesus-lasta, Vapahtajaa, Johannes Kastajaa ja Pyhää Nicolausta esittävät kuvat ja teksti ”Maa, julista suurta iloa. Kiittäkää taivaat Jumalan kunniaa”. (Alhainen ym. 1994, 21.) Ensimmäisen kerran kirkonkelloja Koijärvellä soitettiin elokuussa 1924 (Forssan Lehti 1925, 3).

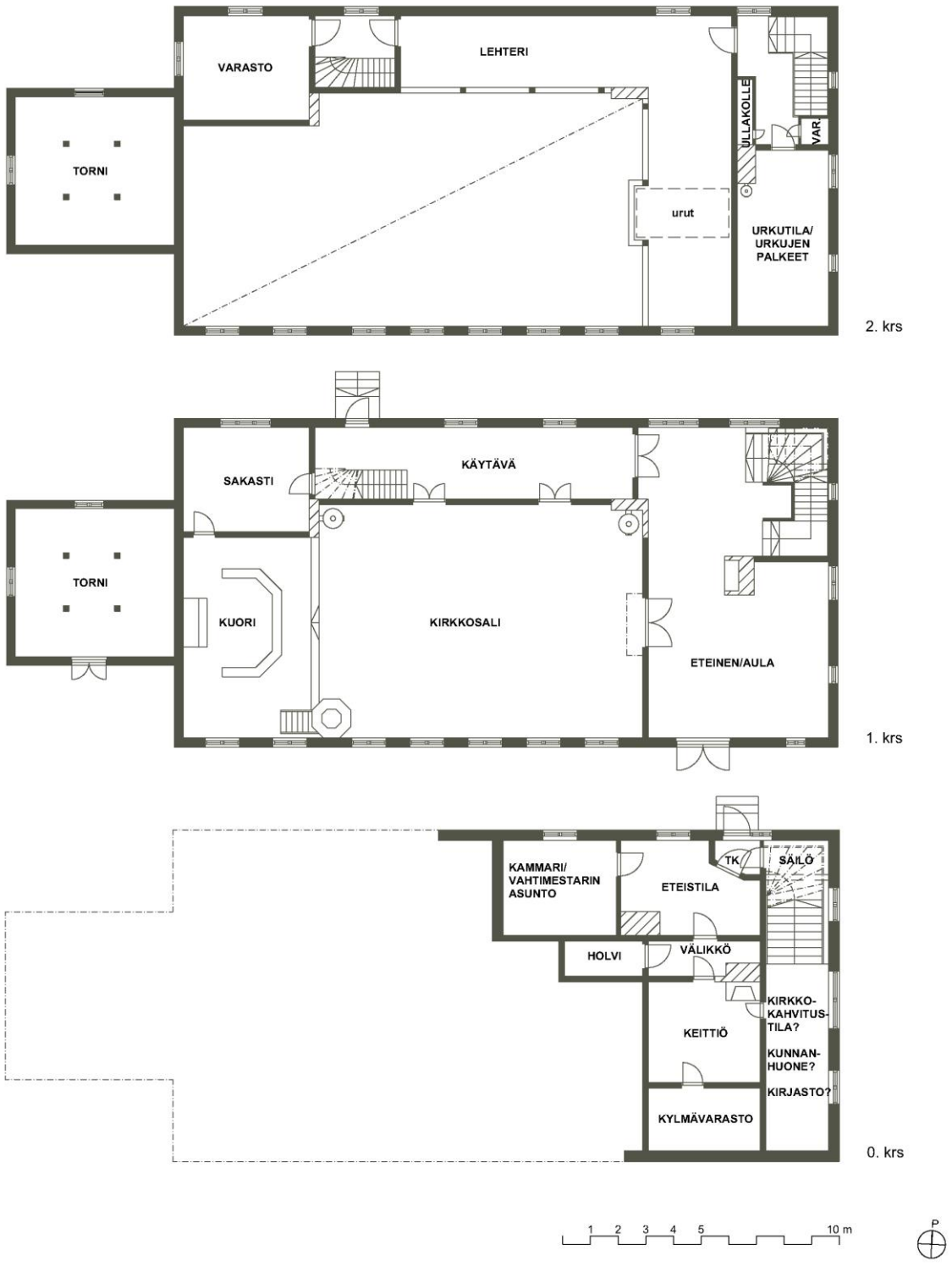
KUVA 13. Koijärven kirkonkellot odottamassa nousua kellotorniin (Kuva: Löytömäki 2023b, 5).

Kuori sijoitettiin kirkkosalin länsipäähän ja sakasti kuorin sivulle. Saarnatuoli ja alttari valmistettiin Forssan kirkon alttarin ja saarnatuolin piirustusten mukaan. Turkulainen taiteilija Elias Muukka maalasi alttaritaulun ”Jeesus Getsemanessa”, ja se paljastettiin jouluna 1924. Pohjois- ja itäsivulla sijaitsevat parvet toimivat kirkon lehtereinä, ja sinne sijoitettiin Kangasalla Tulenheimon urkutehtaassa valmistetut 6-äänikertaisten pneumaattisten urut, joiden pilleistä osa jouduttiin taittamaan lehterin mataluuden vuoksi. (Alhainen ym. 1994, 22; Forssan Lehti 1925, 3.)

Saarnatuoli, alttarikaide, alttaritaulu, kirkonpenkit ja osittain urutkin saatiin lahjoituksena. Kirkko sai myös eri lahjoittajilta paljon kirkon toimintaan liittyvää irtaimistoa, kuten kastepöydän, kastemaljan, kirkkotekstiilejä, seitsenhaaraiset taotut kynttilänjalat ja kolme kristallista kynttiläkruunua. (Alhainen 2023, 16.)

Kirkoksi vihkimisen aikoihin rakennuksessa toimi myös kunnanhuone, kunnan kirjasto sekä vahtimestarin asunto (Forssan Lehti 1925, 3). Rakennuksen piti toimia vain väliaikaisena kirkkona, mutta uutta kirkkoa ei koskaan rakennettu. Hämeenlinnan kaupunginmuseon Tupa-tietokannassa Koijärven kirkosta kerrotaan, että erillistä kirkkorakennusta ei rakennettu kustannusten pelossa (Hämeenlin-

nan kaupunginmuseo 2008). Entisestä seurantalosta ja väliaikaisesta kirkkorakennuksesta tuli seurakunnan oma, kun rakennuksen silloinen omistaja Manttaalikunta myi sen seurakunnalle 109 000 markalla vuonna 1927 (Alhainen ym. 1994, 22). Kuvassa 14 on opinnäytetyön tekijän laatimat, oletetut pohjapiirustukset seurantalosta kirkoksi vihkimisen jälkeen.

KUVA 14. Rakennuksen oletetut pohjapiirrokset kirkoksi vihkimisen jälkeen. Ei mittakaavassa (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

5 KIRKON MUUTOSVAIHEET

5.1 1930-luku

Kirkoksi vihkimisen jälkeen ja ennen 1950-lukua sisätiloihin (kuva 15) ei tietävästi tehty suurempia muutoksia, mutta julkisivut korjattiin 1930-luvulle tultaessa. Päätös julkisivuremontista tehtiin jo vuonna 1927 (Kirkkoneuvosto 1930). Työ suoritettiin ilmeisesti kesän 1930 aikana, mihin viittaa Forssan Lehdessä kesäkuussa 1930 julkaistu ilmoitus urakkahuutokaupasta kirkon laudoitustyötä koskien sekä samassa lehdessä elokuussa 1930 julkaistu ilmoitus kirkolla järjestettävästä rakennusjätteiden huutokaupasta (Forssan Lehti 1930a; Forssan Lehti 1930b).

KUVA 15. Kuva vuodelta 1931. Kuorin seiniä on koristanut maalatut kaaret ja koristenauha (Kuva: Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto n.d.).

Julkisivut laudoitettiin ja maalattiin sekä sokkelin tiiliverhous rapattiin ja maalattiin seinän sävyyn sopivaksi. Lisäksi rakennuksen itäpäätyyn lisättiin koristelaudoitus arkkitehti Ilmari Launiksen suunnitelmien mukaan (kuva 16). Jo tämän korjauksen yhteydessä suunniteltiin sisäänkäynnin siirtämistä rakennuksen itäpäätyyn,

mutta suunnitelmasta luovuttiin ajatellen ratkaisun olevan vaikeakulkuinen vanhemmalle väelle ja muodostuvan nuorisolle oleskelupaikaksi ilman, että he ottaisivat osaa jumalanpalvelukseen. (Kirkkoneuvosto 1930.)

KUVA 16. Kuva vuosien 1930–1950 väliltä (Kuva: Alhainen 2025b).

5.2 1950-luku

Kirkko oli 1950-luvulle tultaessa kunnostuksen tarpeessa. Kirkko remontoitiin vuonna 1953 maalaamalla sisätilat ja seuraavana vuonna myös julkisivut. Tämän korjauksen yhteydessä toteutettiin myös pääsisäänkäynnin siirtäminen rakennuksen eteläsivulta itäpäätyyn (kuvat 17 ja 18). Lisäksi kirkko sähköistettiin. (Alhainen ym. 1994, 36.)

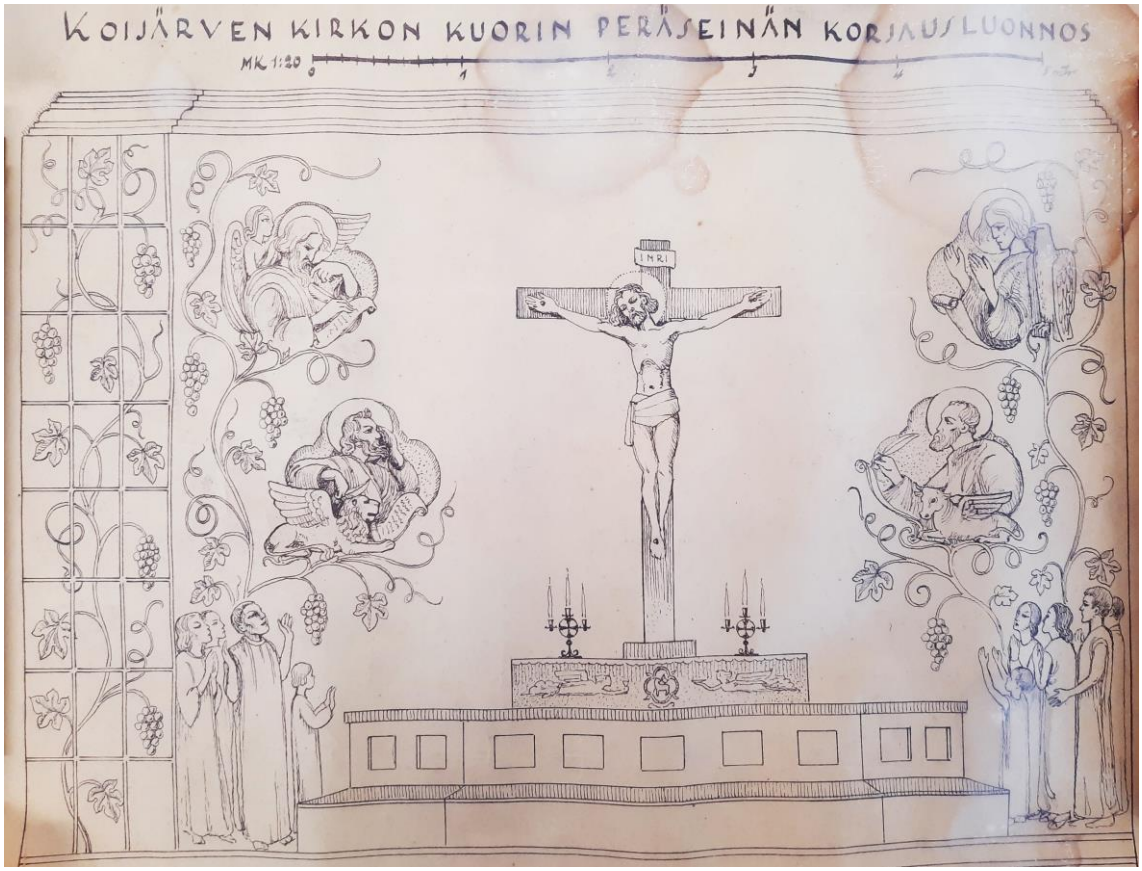
KUVA 17. Kuva 1950-luvulta, vastavalmistunut pääsisäänkäynti kirkon itäpäädyssä (Kuva: Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto n.d.).

KUVA 18. Kuva 1950-luvulta, entisen sisäänkäynnin tilalle laitettiin ikkuna. Kattolyhty on poistettu (Kuva: Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto n.d.).

Kunnostus- ja maalaussuunnitelman teki taiteilija Ilmari Wirkkala, joka halusi erityisesti uudistaa kuorin takaseinän. Hänen mielestään ”kuorissa oleva alttaritaulu, olipa se minkälainen hyvänsä, pilaa tunnelman, koska sellainen kuuluu laitteineen vain vanhaan kirkkoon entisessä hyvässä mielessä, mutta täällä salissa, jota ei ole alun perin kirkoksi rakennettu, se ikään kuin huutaa väärää sijoitustaan”. (Alhainen ym. 1994, 34.)

Wirkkala suunnitteli kuorin takaseinälle maalauksen (kuva 19), jonka keskellä on ristiinnaulittu Jeesus ja reunoilla viinipuun oksilla neljä evankelistaa symboloineen; Matteus ja enkeli, Markus ja jalopeura, Johannes ja kotka sekä Luukas ja härkä. Wirkkala halusi suorittaa maalaustyön itse ja aikoi myös veistää seinälle krusifiksin yksin tai yhdessä poikansa, mahdollisesti kuvanveistäjä Tapio Wirkkalan kanssa. (Alhainen ym. 1994, 36; Alhainen 2025a.) Lopulta suunnitelma kuorin osalta ei toteutunut täysin, ainoastaan alttarille päin katsottuna vasemmalla puolella oleva viiniköynnös maalattiin (kuva 20). Myös saarnatuolin kilvissä on nähtävissä Wirkkalan kädenjälkeä (Alhainen 2023, 18).

KUVA 19. Ilmari Wirkkalan suunnitelma kuorin takaseinälle. Lopulta suunnitelmasta toteutui vain vasemmanpuoleinen viiniköynnös (Kuva: Wirkkala 1953).

KUVA 20. Kuva vuodelta 1956. Vasemmassa nurkassa näkyy Wirkkalan maalaama viiniköynnös. Lisäksi kuorin yläreunaan lisättiin koristekannakkeet (Kuva: Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto n.d.).

5.3 1960-luku

Vuonna 1966 tehtiin muutoksia kirkon lämmitysjärjestelmään. Salia lämmittäneet kaksi kamiinaa korvattiin kuumailtapuhaltimella. Muutamaa vuotta myöhemmin uudistettiin myös kirkon urut (kuva 21). Kirkon alkuperäiset, yli 40 vuotta lehterillä soineet urut olivat olleet heikossa kunnossa jo pitkään. Urut oli tarkoitus korjata tai hyödyntää edes osittain, mutta niiden huonokuntoisuuden vuoksi ne päätettiin korvata täysin uusilla. Käytöstä poistuneet urut olivat yhdet Suomen viimeisimmistä paljeuruista. (Alhainen ym. 1994, 42.)

KUVA 21. Kuva vuodelta 1956, jolloin urut sijaitsivat vielä lehterillä ja kirkkoa lämmitettiin kahdella kaminalla (Kuva: Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto n.d.).

Hankintaa valmisteltiin pitkään, ja vuonna 1968 kirkko sai uudet, Kangasalan urkutehtaalla valmistetut 10-äänikertaiset mekaaniset urut. Samalla urut siirrettiin lehteriltä kirkkosalin etuosaan lähelle kuoria. Tätä perusteltiin ajanmukaisuudella sekä alkuperäistä kristillisyyttä vastaavana käytäntönä. (Alhainen ym. 1994, 42.) Lehterillä alue, josta urut poistettiin, kunnostettiin ja tilalle hankittiin irrallisia tuoleja (kuva 22) lisäistumapaikoiksi (Juhala & Kullanen 1969).

KUVA 22. Lehterin itäsiipi urkujen siirtämisen jälkeen. Saliin johtavien ovien kuviointi on ollut väritykseltään punertava (Kuva: Alhainen 2025b).

5.4 1970–1980-luvut

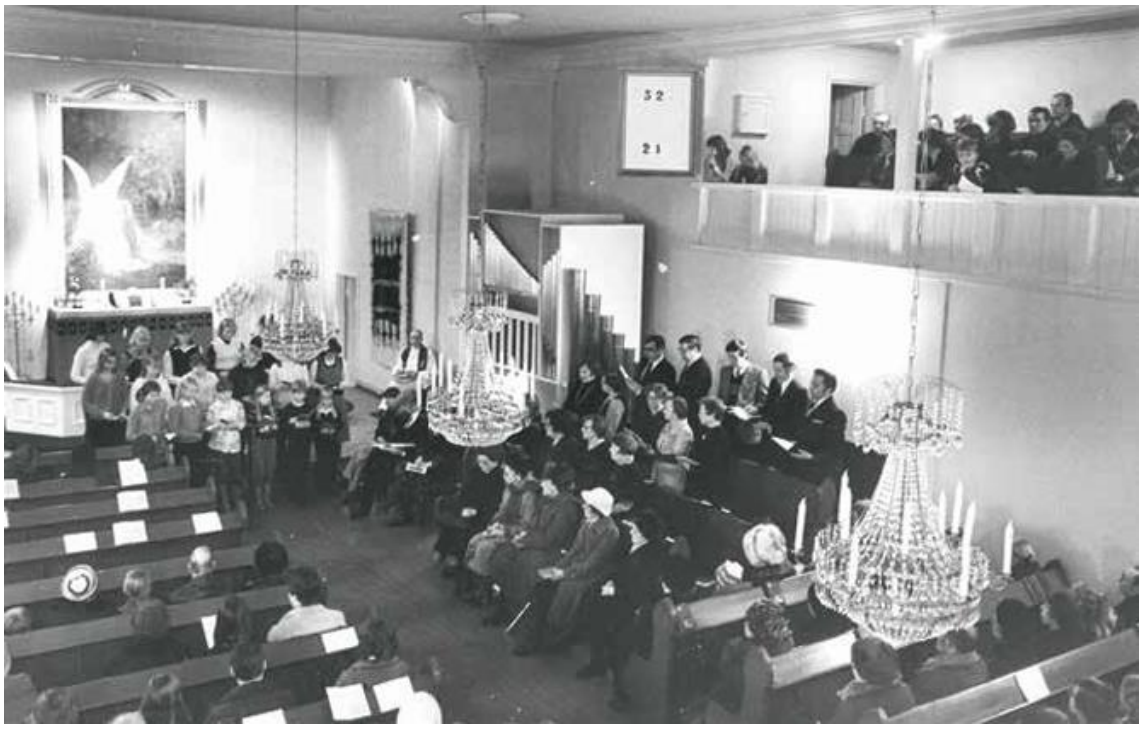
1970- ja 1980-luvuilla Koijärven kirkossa toteutettiin pienempiä korjaus- ja muutostöitä. Kuvassa 23 kirkko on maalattu keltaiseksi, mikä kasvatustieteen maisterin, Koijärven seurakunnan historiaa tutkineen Juha Alhaisen (2025a) mukaan tehtiin 1970-luvulla. Vuonna 1979 kirkon valaistusta parannettiin uusilla seinälampeteilla (kuva 24), lisäksi kirkon eteisaulaan ja sisääntuloportaisiin asennettiin kokolattiamatto (Marttala 1980).

Muutamaa vuotta myöhemmin saapumista kirkolle parannettiin tekemällä liittymä uudelta Koijärventieltä kirkolle, minkä yhteydessä kirkon edustalla toteutettiin myös pengerröinti- ja viheraluetöitä. Lisäksi kirkko sai uuden ulkovalaistuksen. (Marttala 1982.) Kirkon nykyinen peltikate asennettiin todennäköisesti 1980-luvulla (Raksystems Insinööritoimisto Oy 2022, 25).

Seurakuntaneuvoston kokouksessa vuonna 1983 hyväksyttiin kirkon tunnusmerkiksi arkkitehti Sampo Kyanderin suunnitelma (Kivekäs 1984). Aihe saatiin alttaritaulun kehyksen kulmissa olevista pyöröristeistä (Alhainen 2023, 18).

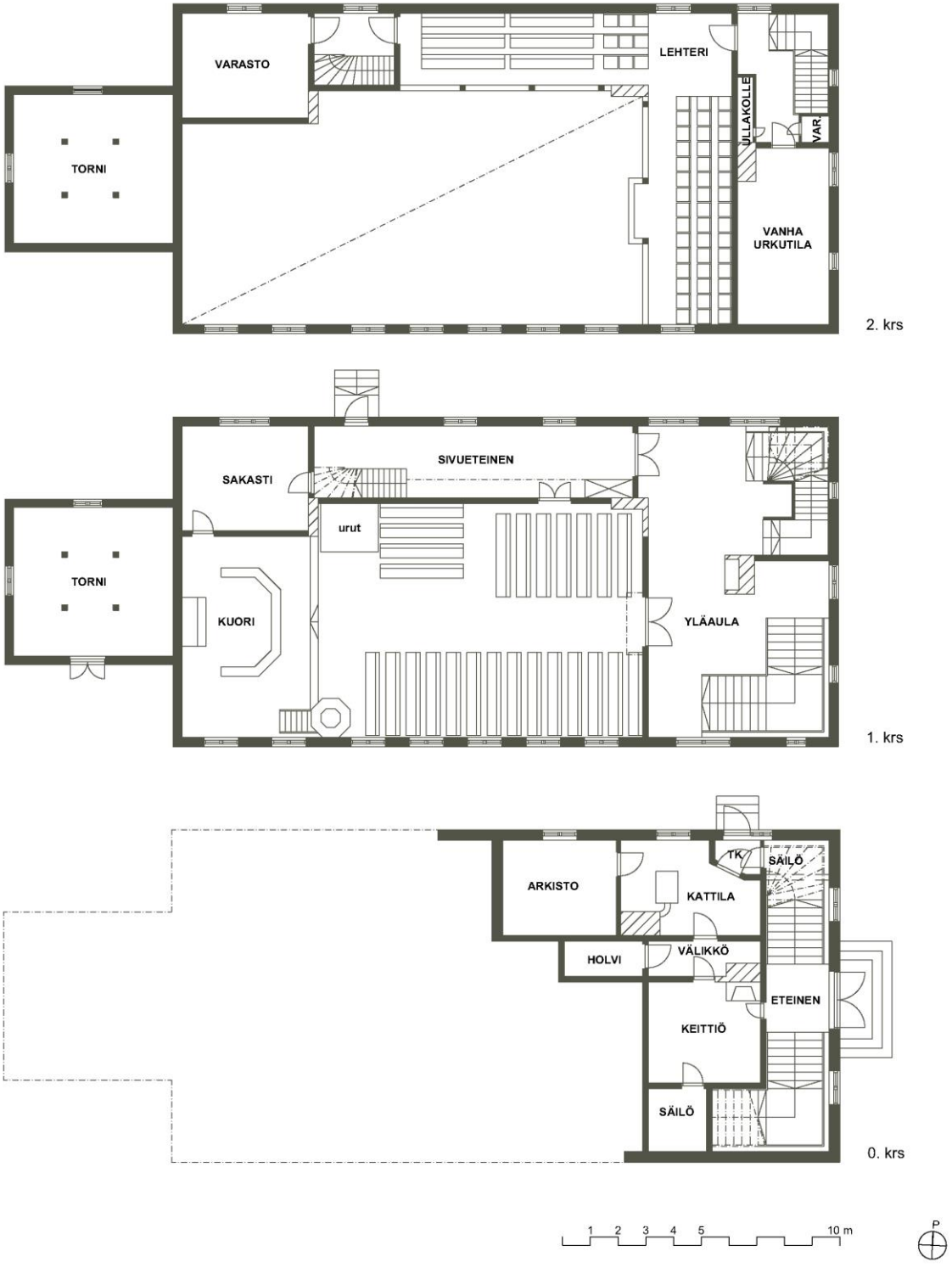

KUVA 23. Kirkko 1970-luvulla (Kuva: Alhainen 2023, 18).

KUVA 24. Kuva vuodelta 1979 (Kuva: Forssan seurakunta 2023, 7).

Kuvassa 25 on esitetty kirkon pohjapiirustukset 1980-luvulla päivättyjen piirustuksien mukaisesti. Toisin kuin 1980-luvun piirustuksissa esitetään, vanhojen valokuvien perusteella ensimmäisen kerroksen sivueteisen ja sakastin välinen ovi on sijainnut vastapäätä toiseen kerrokseen johtavia portaita. Tältä osin alla olevat pohjapiirrokset eroavat arkistosta löytyviin piirustuksiin.

KUVA 25. Pohjapiirrokset 1980-luvulla päivättyjen piirustusten mukaan. Ei mittakaavassa (Kuva: Forssan seurakunta 1980, käsittely: Anna Meriläinen 2025).

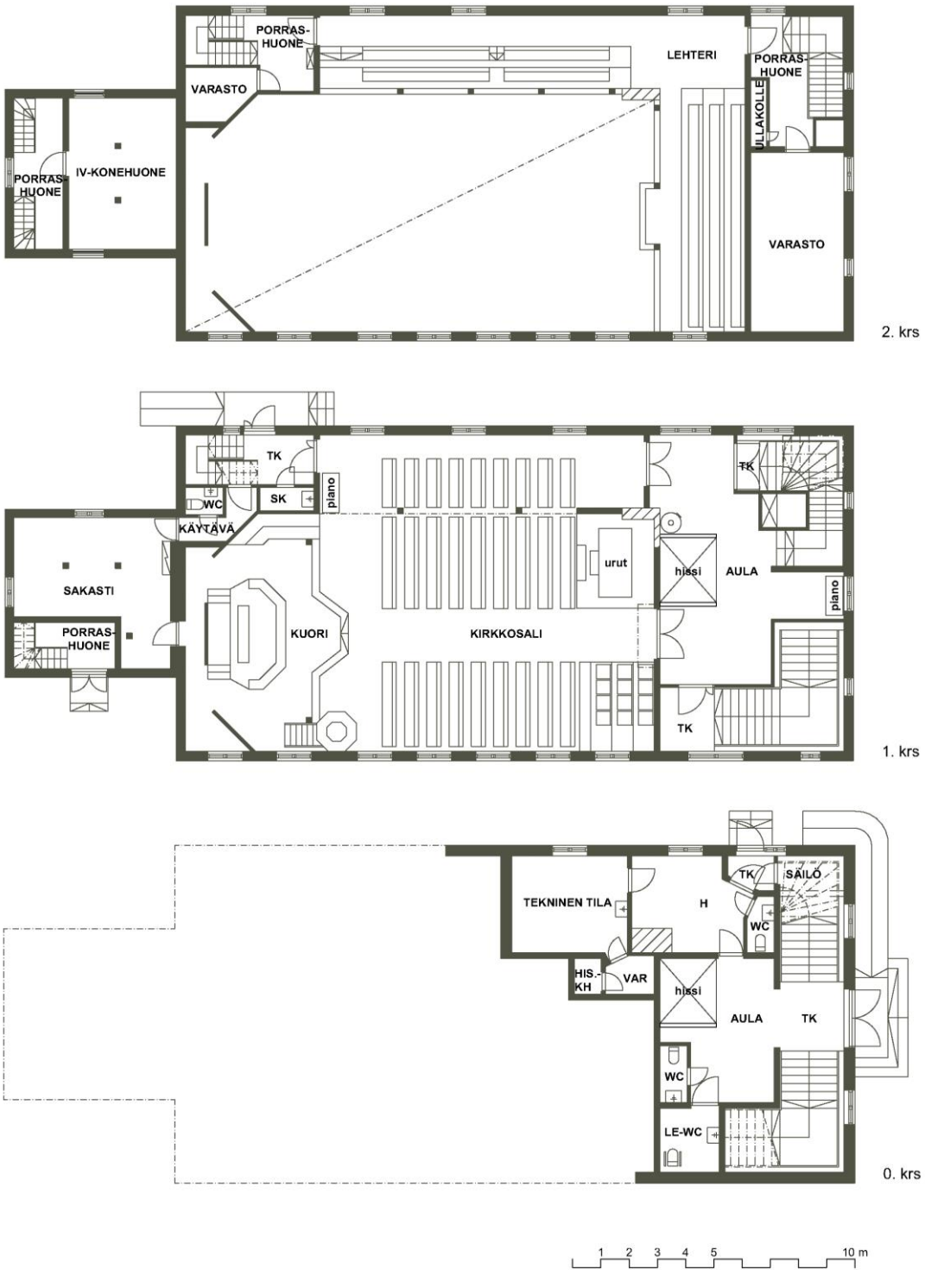
5.5 1990-luku

Vuonna 1992 toteutettiin kirkon sisätilojen peruskorjaus arkkitehti Sampo Kyanderin suunnitelmien pohjalta. Korjauksen yhteydessä toteutettiin mittavia uudistuksia niin tilajärjestelyiden kuin talotekniikankin osalta. Työn valmistuttua piispa Paavo Kortekangas vihki kirkon uudelleenkäyttöön joulukuussa 1992 (Kirkkoneuvosto 2023).

Korjauksen yhteydessä kaikki sisäpinnat uusittiin, ainoastaan Wirkkalan maalaukset kuorissa ja saarnatuolin kilvissä jätettiin näkyviin. Aulatilojen seinien maalauksessa hyödynnettiin kirkosta löytyneitä ornamenttikuvioita. Kirkkosalia avarrettiin sivulehterin alle purkamalla pohjoispuolen väliseinä ja sakasti siirrettiin kuorin vierestä kellotornin alaosaan. Alttaritaulua ja -seinää tuotiin takaseinästä kohti salia, mikä mahdollisti sakastiin johtavan oven huomaamattoman sijoittamisen alttaritaulun taakse. Pohjakerroksen eteistilasta tehtiin morsiamenhuone ja pääsisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin hissi, jota henkilöliikenteen lisäksi käytetään ruumiinsiunauksissa arkun kuljettamiseen. (Alhainen ym. 1994, 54.)

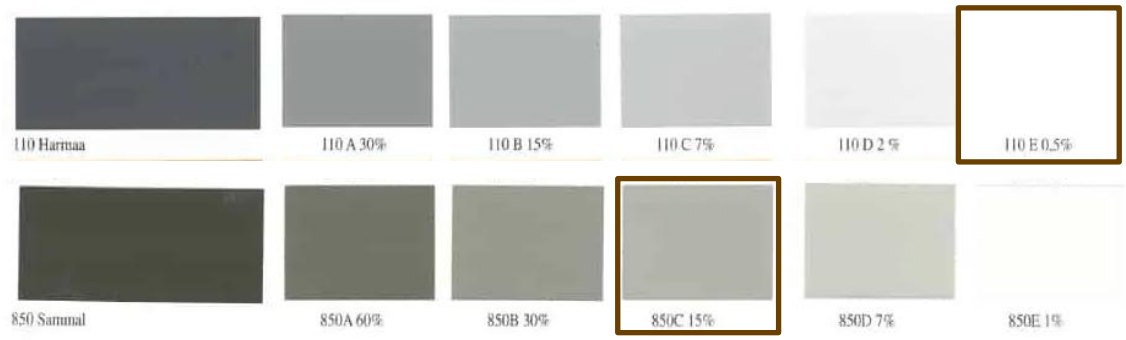
Kirkonpenkkejä kallistettiin istuttavuuden parantamiseksi. Urut vaihtoivat paikkaansa kolmannen kerran, nyt salin takaosaan. Niiden läheisyyteen, keskikäytävän toiselle puolelle sijoitettiin myös kirkkokuoropenkit. Kirkkosalin etuosaan, lähelle kuoria sijoitettiin ruustinna Kaurikosken lahjoittama piano. Lämmitys uudistettiin ja kirkkoon asennettiin ilmastointi, ilmanvaihtokonehuone sijoitettiin kellotorniin. Toinen vanhoista lämmityskamiinoista siirrettiin koristamaan ensimmäisen kerroksen aulaa. Lisäksi kirkkoon vedettiin vesijohdot, mikä mahdollisti sosiaalitilojen sijoittamisen kirkkoon. Pohjakerrokseen sijoitettiin kolme wc:tä ja ensimmäiseen kerrokseen yksi. Myös sisätilojen valaistus uudistettiin. (Alhainen ym. 1994, 54.)

Kuvassa 26 on esitetty vuoden 1992 peruskorjauksen mukaiset pohjapiirustukset. Sisätiloihin ei ole tehty muutoksia tämän jälkeen, joten piirustukset vastaavat hyvin myös nykytilaa. Jotkin yksityiskohdat eroavat alkuperäisten piirustusten ja toteutuneiden muutosten välillä. Näiden osalta piirustuksia on muokattu paikalla tehtyjen havaintojen perusteella.

KUVA 26. Pohjapiirrokset 1990-luvun peruskorjauksen piirustusten ja paikalla tehtyjen havaintojen mukaan. Ei mittakaavassa (Pohja: Kyander 1991, käsittely: Anna Meriläinen 2025).

Vuonna 1997 myös kirkon julkisivut kunnostettiin ja maalattiin Sampo Kyanderin suunnitelman pohjalta. Kirkon keltainen väri vaihtui vaaleaan sävyyn (kuva 27). Yleisvärinä käytettiin Uula 110e 0,5 % ja nurkka-, vuori-, räystäs- ja otsalaudat maalattiin sävyllä Uula 850c 15 %. (Kyander 1997.)

KUVA 27. Julkisivumaalauksen sävyt rajattu (Kuva: Uula Color Oy n.d.).

5.6 2000–2020-luvut

Viimeisen 25 vuoden aikana kirkkoon on tehty pienempiä korjaus- ja huoltotöitä, joista suurin oli kirkon huoltomaalaus kesällä 2023. Maalauksessa käytettiin seuraavia sävyjä (kuva 28):

- seinät NCS S 1002-Y
- nurkat, pielet, helmapellit, syöksyt, kourut, pikkukatot ja kaiteet NCS S 3005-G80Y
- ikkunat F157 (maalarinvalkoinen)
- ovet ja luukut NCS S 7010-G50Y
- sokkeli NCS S 2502-Y. (Julkisivumaalaus Nurmilaakso Oy 2023.)

KUVA 28. Vuoden 2023 huoltomaalauksen sävyt luettelon mukaisessa järjestyksessä, maalarinvalkoinen jätetty pois (Kuva: NCS Color n.d.).

Kohteesta tehtiin kuntoarvio vuonna 2022, jossa rakennuksen kuntoluokaksi arvioitiin KL3 eli tyydyttävä. Kuntoluokan perusteella rakennukseen suositellaan kevyt huoltokorjaus 1–5 vuoden kuluttua tai peruskorjaus 6–10 vuoden kuluttua. (Raksystems Insinööritoimisto Oy 2022, 4–5.) Vuoden 2024 aikana kirkkoon asennettiin kameravalvonta ja ullakkotilaan tehtiin uusi kulkusilta.

6 KIRKON NYKYTILA

Kirkon nykytilaa käsitellään seuraavissa kappaleissa ulkoa sisälle päin. Ensin käydään läpi alueen kaavaa ja kirkon lähiympäristöä, jonka jälkeen keskitytään kirkon julkisivuihin, ulko-oviin ja ikkunoihin.

Sisätilojen nykytilaa käydään läpi ensin tilatyyppien kautta. Tilat on jaoteltu tässä työssä neljään tyyppiin; päätiloihin, liikennetiloihin, sosiaali- ja wc-tiloihin sekä varasto- ja teknisiin tiloihin. Ajantasaiset pohjapiirustukset ovat liitteessä 2. Tämän jälkeen keskitytään rakenteisiin, pintamateriaaleihin ja välioviin. Pintamateriaalit on listattu myös liitteessä 3. Lopuksi inventoidaan kalusteet, irtaimisto ja valaisimet. Näiden osalta keskitytään erityisesti päätiloihin.

6.1 Alueen kaava

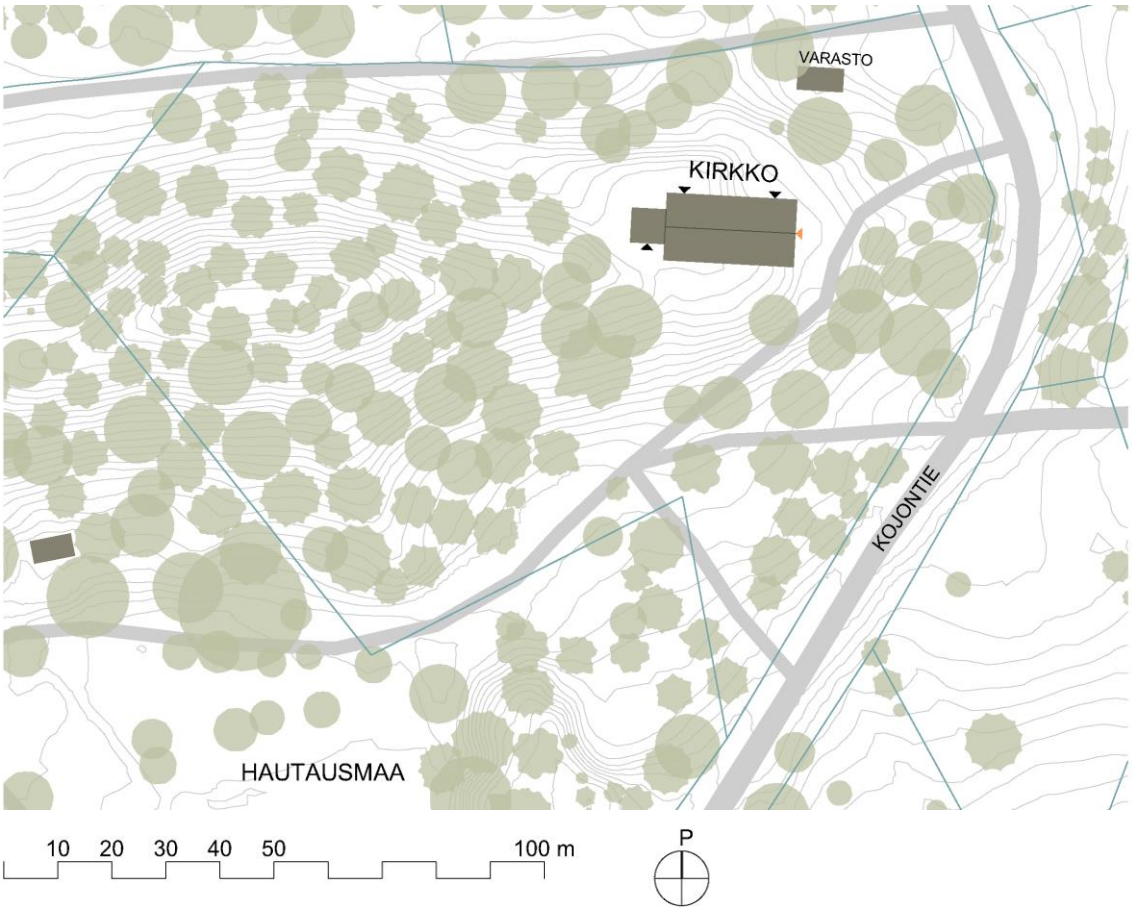
Kirkko kuuluu Kojon osayleiskaavan kaava-alueelle merkinnällä PY eli julkisten palveluiden alue, johon kaavassa liittyy määräys ainoastaan sallitun kerrosalan osalta. Tämän lisäksi kirkko on maakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön alueella, jonka osalta määrätään mm. arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön turvaamisen huomioiminen, vanhemman rakennuskannan säilyttämisen tavoite sekä maisemanhoidonohjeen ja rakentamistapaohjeen noudattaminen. (Forssan kaupunki 2023a; Forssan kaupunki 2023b, 43, 47.)

Koijärven kirkko on myös merkattu kaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi kohteeksi. Merkinnän osalta määrätään, että rakennusta kunnostaessa on pidettävä huolta rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon säilymisestä. Lisäksi ennen korjaus- tai muutostoimenpiteitä alueelliselle vastuumuseolle tulee antaa mahdollisuus lausunnon antamiseen. (Forssan kaupunki 2023b, 47–48.)

6.2 Rakennuksen ympäristö ja pihapiiri

Kirkolle saavutaan rakennuksen itäpuolelta Kojontieltä (kuva 29). Tien ja kirkon väliin jää muutamia kymmeniä metrejä sekä tiheähkö puusto, jonka lomasta harjulla sijaitseva kirkko näkyy tielle (kuva 30). Hautausmaa alkaa noin sadan metrin päässä kirkon lounaispuolella (kuva 31). Harjun alarinteessä, kirkon koillispuolella, sijaitsee yhä seurantalovaiheessa rakennettu ulkovarasto (kuva 32). Muuten rakennuksen lähiympäristö on rakentamatonta.

Kojontieltä, kirkon itäpuolelta, nousee kirkon pääsisäänkäynnin eteen hiekkatie, joka jatkuu kohti hautausmaata. Kirkkoa ympäröivät etelässä, lännessä sekä osittain pohjoisessa nurmialueet. Pohjoispuolella on lisäksi hiekkapäällysteinen paikoitusalue, lännessä nurmialue jatkuu metsätien omaisesti poispäin kirkosta. Kirkon pihapiiriä rajaavat joka puolella metsä tai puustokaistaleet.

KUVA 29. Kirkon lähiympäristö. Kirkon sisäänkäynnit merkattu nuolilla, oranssilla päänsisäänkäynti. Ei mittakaavassa (Pohjakartta: Cetopo, käsittely: Anna Meriläinen 2025).

KUVA 30. Saapuminen kirkolle Kojontieltä (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 31. Hautausmaa sijaitsee kirkon lounaispuolella (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 32. Ulkovarasto (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.3 Rakennuksen ulkoasu

6.3.1 Julkisivut

Rakennus on perustettu punertavien, todennäköisesti graniittisten lohkokivien päälle (kuva 33). Rakennuksen itäjulkisivulla perustuskiviä on nähtävillä 2–3 kiven korkeudelta. Kirkon itä- ja länsipäätyjen (kuvat 34 ja 35) välillä maasto nousee pohjakerroksen korkeuden verran, minkä takia pohjoispuolella on maastonmuotoja mukailevat, pohjoispuolen toiselle sisäänkäynnille ja kellotorniin pääsyn mahdollistavat ulkoportaat. Pohjois- ja eteläjulkisivuilla (kuvat 36 ja 37) sokkelin korko mukailee nousevaa maastoa porrasmaisesti kohti rakennuksen eteläosaa, missä perustusta on nähtävillä noin puolen kiven verran.

Pohjakerroksen tiiliseinä on rapattu ja vaaleaksi maalattu, ylemmät hirsirunkoiset kerrokset on lautaverhoiltu. Sävyt ovat vuodelta 2023, jolloin kirkko huoltomaalattiin. Rapatun pinnan ja lautaverhoilun erottaa koko rakennuksen kiertävä helmapelti. Julkisivut ovat vaakalaudoitettu pystyverhoiltuja päätykolmioita lukuun

ottamatta. Toisen kerroksen ja päätykolmioiden välissä on saumalista. Itäjulkisivun päätykolmiossa on puinen risti, kaksi pyöreää pientä ikkunaa ja kaksitoista pystysuuntaista koristelautaa (kuva 38). Pohjois-, itä- ja eteläjulkisivuja jakavat epätasaisin välein hirsiseinää jäykistävät ja sen painumisen sallivat följärit.

Kirkko on harjakattoinen ja sen vesikatemateriaalina on harmaa tiilikuviopelti. Alhaisen (2025a) mukaan ennen sitä materiaalina on ollut huopakate. Vanha pärekate on nähtävissä ullakkotilassa nykyisen vesikaton alla. Etelälappeella ollut kattolyhty on poistettu valokuvien perusteella ennen 1950-lukua, todennäköisesti 1930-luvun julkisivuremontin yhteydessä. Kellotornissa on vaakasaumainen vaalea peltikate. Rakennuksen itäpäässä harjan huipulla sekä kellotornin päässä on valkoiset ristit.

Osana opinnäytetyötä kirkko laserkeilattiin ulkoa syksyllä 2024. Pistepilvimallin avulla rakennus mallinnettiin ja siitä tuotettiin ajantasaiset julkisivupiirustukset, jotka ovat nähtävissä kuvassa 39.

KUVA 33. Lohkokiviperustus rakennuksen eteläsivulla (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 34. Itäjulkisivu (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 35. Länsijulkisivu (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

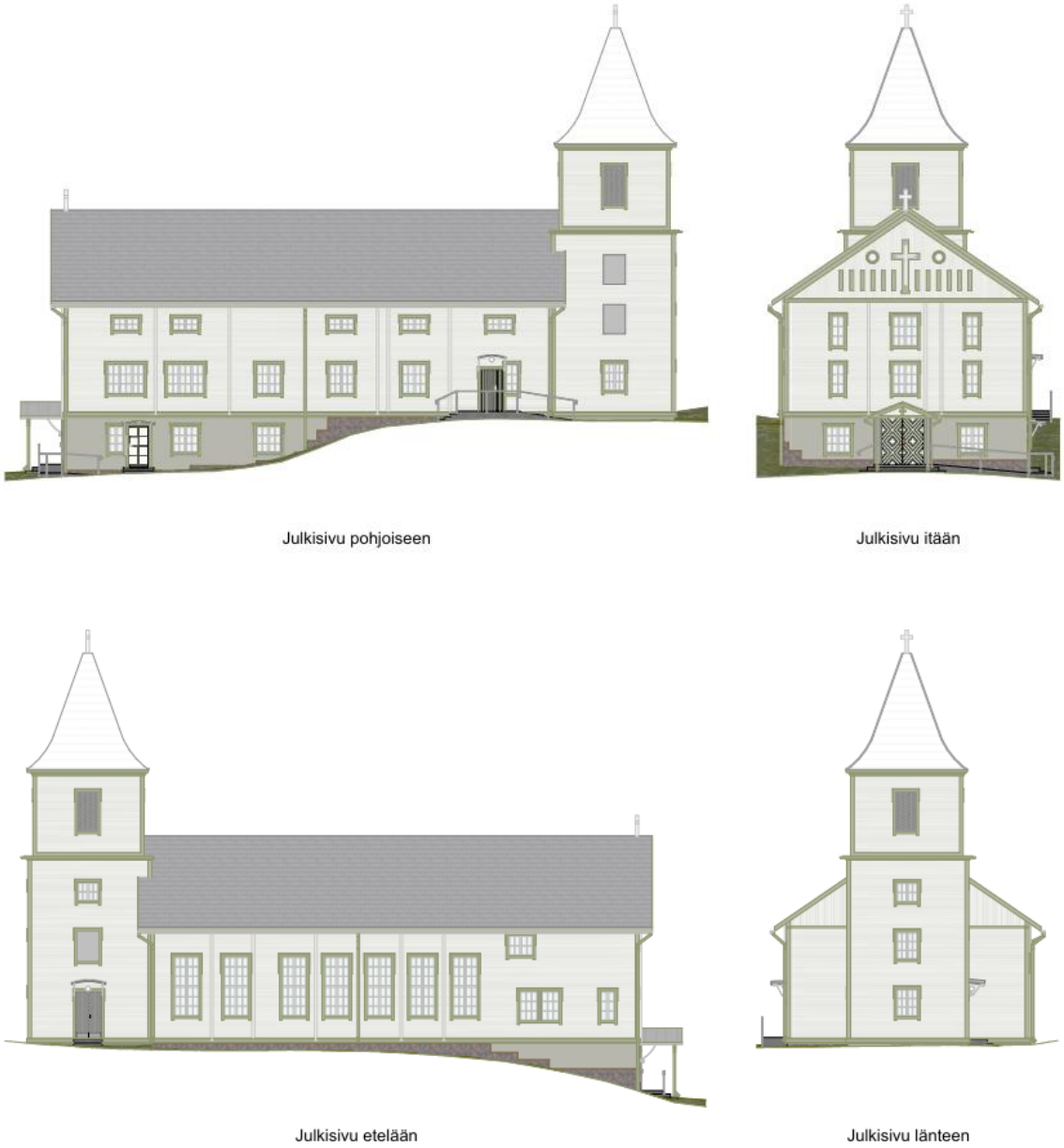
KUVA 36. Pohjoisjulkisivu (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 37. Eteläjulkisivu (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 38. Itäjulkisivun päätykolmion koristelaudoitus (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 39. Kirkon julkisivut (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

6.3.2 Sisäänkäynnit ja ulko-ovet

Rakennuksessa on yhteensä neljä sisäänkäyntiä; idässä pääsisäänkäynti pohjakerrokseen (kuvat 40 ja 41), pohjoispuolella sisäänkäynnit pohjakerrokseen ja ensimmäiseen kerrokseen (kuvat 42 ja 43) sekä eteläpuolella käynti kellotorniin (kuva 44). Pääsisäänkäynnin edustalla on punertavaa pihakivetystä sekä portaat ja kirkon peruskorjauksen yhteydessä lisätty kaareva luiska pääoville. Sisäänkäynnin katos on teräspilareilla tuettu ja harjakattoinen, katoksen päätykolmiossa

on puinen risti. Muiden sisäänkäyntien katokset ovat kaarevia, seinästä koristeellisilla tukiteräksillä tuettuja lippakatoksia. Kaikkien sisäänkäyntien portaat ovat betonia, samoin pääsisäänkäynnin sekä pohjoispuolen toisen sisäänkäynnin luiskat. Luiskien yhteydessä on maalatut metallikaiteet.

Ulko-ovet ovat maalattuja, umpinaisia puuovia. Kaikki ovet ovat keskenään erilaisia, joskin niitä yhdistää vaaleasta julkisivusta erottuva tummanvihreä pohjaväri. Vuorilaudat ovat vaaleanvihreitä. Pääsisäänkäynnin ovi on todennäköisesti vuodelta 1953, jolloin sisäänkäynti siirrettiin nykyiselle paikalle. Alimman kerroksen pohjoispuolisen ulko-oven iästä ei ole varmuutta. Pohjoispuolen toista sisäänkäyntiä, josta nykyisin pääsee tuulikaapin ja käytävän kautta sakastiin, on vuoden 1992 peruskorjauksen yhteydessä siirretty länteen päin ja samalla ulko-ovi on uusittu (Kyander n.d., 10). Kellotornin pariovet on vaihdettu vuoden 1997 julkisivuremontin yhteydessä potkupellilliseen (Kyander 1997).

KUVA 40. Pääsisäänkäynti (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 41. Pääovet sisäpuolelta (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 42. Pohjakerroksen toinen sisäänkäynti rakennuksen pohjoispuolella (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 43. Sisäänkäynti ensimmäiseen kerrokseen rakennuksen pohjoispuolella (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 44. Sisäänkäynti kellotorniin rakennuksen eteläsivulla (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.3.3 Ikkunat

Rakennuksessa on yhteensä 40 ikkunaa, joista viisi on kellotornissa. Kellotornissa on lisäksi kolme IV-konehuoneen ilmanvaihtosäleikköä sekä aivan ylhäällä jokaiseen ilmansuuntaan kellojen soidessa sähköisesti avautuvat kellotornin puiset luukut. Pääosa ikkunoista on kaksipuitteisia ja välikarmilla jaettu yhteen, kahteen tai kolmeen osaan. Salin suuret ikkunat on vielä jaettu vaakasuuntaisella välikarmilla ylä- ja alaosaan (kuva 45). Ikkunat ovat pääosin kuusiruutuisia (kuva 46), muutamat ikkunoista ovat neli- tai yhdeksänruutuisia. Ikkunarakenteet ovat puuta ja karmit, puitteet ja ruudut on maalattu valkoiseksi. Vuorilaudat ovat samaa sävyä ovien vuorilautojen kanssa.

Suurin osa ikkunoista on todennäköisesti alkuperäisiä. Kirkoksi vihkimisen yhteydessä eteläsivulle lisättiin kaksi korkeaa ikkunaa ja lehterille, pääsisäänkäynnin yläpuolelle yksi ikkuna. Lisäksi vuoden 1953 sisäänkäynnin muutoksen yhteydessä entisen ulko-oven kohdalle lisättiin ikkuna. Länsipuolen päätykolmion suorakulmainen ikkuna jäi kellotornin peittoon, ja itäpuolen päätykolmion vastaava

ikkuna korvattiin 1930-luvun julkisivuremontin yhteydessä kahdella pienellä pyöreällä ikkunalla. Länsipäädyn toisen kerroksen ikkunoista toinen (eteläpuolen) on peitetty todennäköisesti jo 1930-luvun julkisivuremontissa ja toinen (pohjoispuolen) mahdollisesti 1970-luvulla (Alhainen 2025a).

Kyander (n.d.) laatimasta rakennusselityksestä käy ilmi, että 1990-luvun peruskorjauksen yhteydessä ikkunoita uusittiin tai niitä lisättiin yhteensä viisi: yksi kirkkosalissa, yksi sakastissa, yksi lehterillä ja yhdet alimman kerroksen tauko/morsiushuoneessa ja teknisessä tilassa. Samalla kaikki ikkunat kunnostettiin sekä lisäksi kirkkosalin ja lehterin kaikkiin ikkunoihin asennettiin sisäpuolelle uudet lisäkarmit sekä huulletut puitteet. (Kyander n.d., 9.)

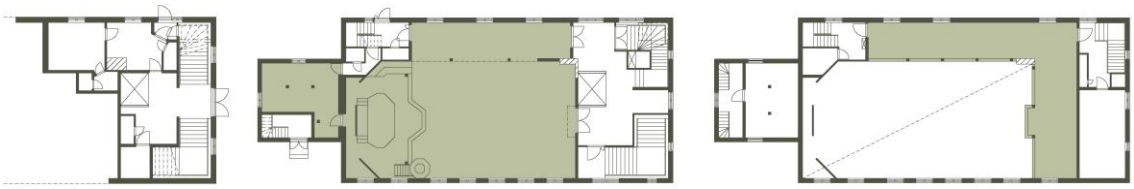
KUVA 45. Salin suuret ikkunat (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 46. Ikkuna rakennuksen pohjoispuolella (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.4 Rakennuksen sisätilat

6.4.1 Päätilat

Rakennuksen päätiloiksi (kuva 47) on tässä työssä määritelty ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat sali (kuva 48) ja sakasti sekä ylimmässä kerroksessa saliin avautuva lehteri (kuva 49). Sali ja lehteri muodostavat kirkon keskeisimmän tilan, ja sinne mahtuu noin 250 henkilöä (Forssan seurakunta n.d.).

KUVA 47. Kirkon päätilat. Vasemmalla pohjakerros, keskellä ensimmäinen kerros ja oikealla toinen kerros (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

Peruskorjauksen yhteydessä salia suurennettiin purkamalla salin ja lehterin alapuolisen tilan väliseinä. Lehteriä (kuvat 50 ja 51) tukevat nykyään yläpäästään kolmeen haaraan jakautuvat, valkoiseksi maalatut puupilarit. Lehterin alapuolisen tilan (kuva 52) lattia on ollut salin lattiaa matalammalla, joten tältä osin lattia on purettu ja nostettu salin lattian tasoon (Kyander n.d., 13). Lehterin pohjoissiipi on ollut ennen peruskorjausta ja länsipuolen portaikon siirtymistä hieman lyhyempi.

Kuori sijaitsee kirkkosalin länsipäässä. Kuori on muuta kirkkosalia kaksi askelmaa, noin 30 senttimetriä korkeammalla. Vanhojen pohjapiirustusten perusteella kuoriosan tason reuna on ollut suora, mutta peruskorjauksen yhteydessä tasoon keskikäytävän kohdalla lisättiin ulkonema. Alttarille on esteetön pääsy kuoriosan sivusta nousevan luiskan kautta. Kuorin takaosasta, alttaritaulun takaa on pääsy sakastiin (kuva 53), joka peruskorjauksessa siirrettiin kellotornin alimpaan kerrokseen.

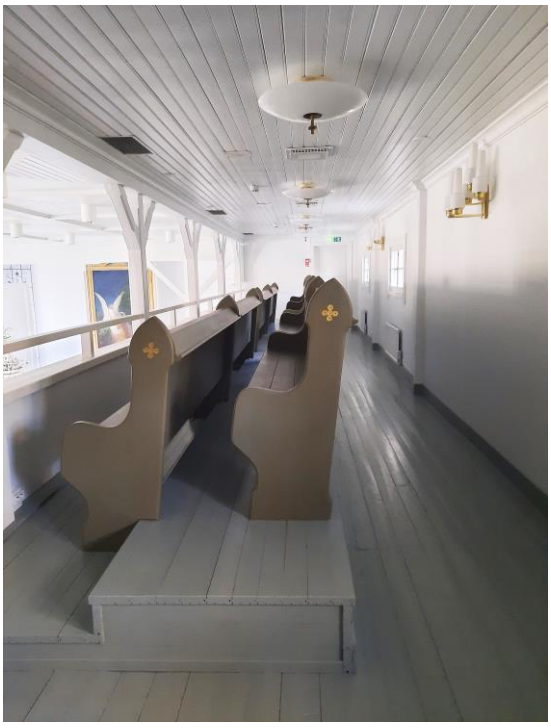

KUVA 48. Kirkkosali (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 49. Kirkkosali lehteriltä kuvattuna (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 50. Lehterin itäsiipi (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 51. Lehterin pohjoissiipi (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

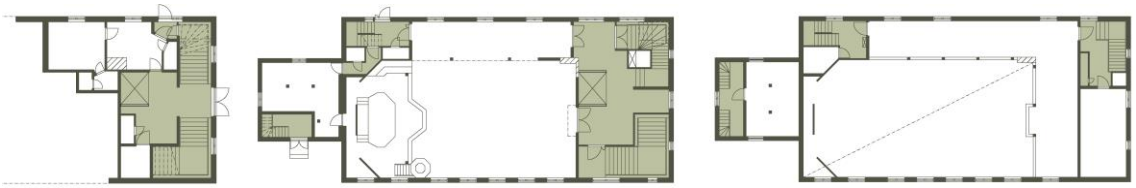
KUVA 52. Lehterin alapuolinen tila (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 53. Sakasti (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.4.2 Liikennetilat

Liikennetiloina (kuva 54) käsitellään pohjakerroksen ja ensimmäisen kerroksen aulatilat ja portaat. Lisäksi käydään läpi luoteiskulman lehterille ja varastoon johtava porrashuone sekä kellotorniin nousevat portaat.

KUVA 54. Kirkon liikennetilat. Vasemmalla pohjakerros, keskellä ensimmäinen kerros ja oikealla toinen kerros (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

Pohjakerroksen aulatilaan on pääsisäänkäynnin kautta esteetön pääsy. Ulko-oven molemmin puolin lähtevät kahdet, puisilla käsijohteilla varustetut ja vaaleanharmaalla kuminystyrämatolla päällystetyt portaat ylempään kerrokseen (kuvat 55 ja 56). Alhaisen (2025a) mukaan eteläpuolen portaat on tehty vasta 1950-luvun remontin yhteydessä, jolloin pääsisäänkäynti siirrettiin itäpäätyyn. Pääovea vastapäätä on vuoden 1992 peruskorjauksen yhteydessä asennettu hissi (kuva 57). Pohjakerroksen pohjoispuolen sisäänkäynnin yhteydessä on pieni tuulikaappi. Vanhojen pohjapiirustusten perusteella nykyisen pohjakerroksen aulan ja wc-tilojen kohdalla on ennen peruskorjausta ollut varasto ja tulisijallinen keittotila.

Pohjakerroksesta nousevat portaat on erotettu ensimmäisen kerroksen aulatilasta peruskorjauksen yhteydessä lisätyillä teräsrunkoisilla lasiseinillä ja -ovilla (kuva 58). Hissi nousee pohjakerroksesta toisen kerroksen aulatilaan (kuva 59), ja hissiä vastapäätä lähtevät puiset ja maalatut portaat kohti toista kerrosta (kuvat 60, 61 ja 62). Ylimpään kerrokseen johtavat toiset portaat sijaitsevat rakennuksen luoteiskulmassa, pohjoisen sisäänkäynnin yhteydessä. Sisäänkäynti ja portaat ovat sijainneet ennen peruskorjausta hieman keskemmällä rakennuksen pohjoissivulla. Nykyisten portaiden porrasaskelmat ovat puiset ja teräksiset tuki- ja kaiderakenteet maalattu mustaksi (kuva 63).

Käynti kellotorniin tapahtuu tornin eteläsivulta. Puiset ja jyrkät portaat nousevat kellotornin reunoja kiertäen ylös (kuva 64). Ennen kellotilaa on kaksi välitasannetta, joista alemmalta on pääsy iv-konehuoneeseen ja ylemmältä yläpohjan tuulettuvaan huoltotilaan.

KUVA 55. Pohjoispuolen portaat (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 56. Eteläpuolen portaat (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 57. Pohjakerroksen aulatilaa, hissin ovi oikealla (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 58. Ensimmäisen kerroksen aulatilan lasiseinät, joiden takana portaikko laskee pohjakerroksen aulatilaan (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 59. Hissin lasiseinä ensimmäisessä kerroksessa (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 60. Ensimmäisen kerroksen aulatilasta toiseen kerrokseen johtavat portaat (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 61. Ensimmäisen kerroksen aulatilan ja toisen kerroksen väliset portaat (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 62. Toisen kerroksen itäpäädyn porrastasanteen puinen kaide (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

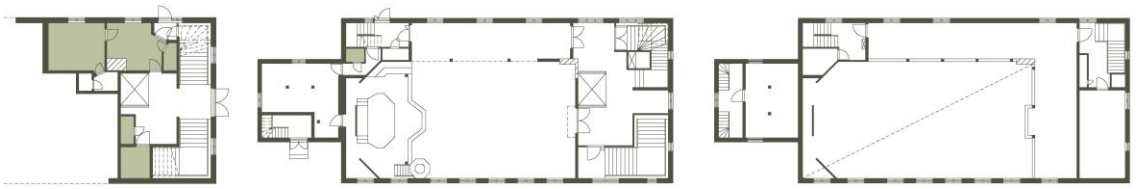

KUVA 63. Luoteiskulman porrashuoneen portaat (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 64. Kellotornin portaat (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.4.3 Sosiaali- ja wc-tilat

Sosiaalitiloina (kuva 65) tässä työssä käsitellään pohjakerroksen morsiushuonetta sekä sen viereistä teknistä tilaa, joka toimii myös taukotilana. Wc-tiloja rakennuksessa on yhteensä neljä.

KUVA 65. Kirkon sosiaali- ja wc-tilat. Vasemmalla pohjakerros, keskellä ensimmäinen kerros ja oikealla toinen kerros (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

Pohjakerroksessa sijaitsee morsiushuoneeksi kutsuttu tila (kuva 66), jossa voidaan esimerkiksi valmistautua juhlatilaisuuksiin. Morsiushuoneen viereinen tekninen tila (kuva 67) toimii myös kirkon työntekijöille taukotilana ja pienkeittiönä vesipisteen ansiosta. Vanhojen pohjapiirustusten perusteella morsiushuoneessa

on sijainnut ennen peruskorjausta lämmityskattila ja tekninen tila on toiminut arkistona.

Vuoden 1992 peruskorjauksen yhteydessä rakennukseen tuotiin vesijohdot ja viemäröinti, mikä mahdollisti wc-tilojen lisäämisen kirkkoon. Pohjakerroksen aulatilan yhteydessä on kaksi wc-tilaa. Toinen wc-tiloista (kuva 68) on merkattu pohjapiirustuksiin esteettömänä wc-tilana, joskaan se ei täysin toimi esteettömänä pyörätuolille varatun vapaan tilan puuttuessa wc-istuimen vierestä. Pohjakerroksen kolmas wc-tila on aulatilan viereisen morsiushuoneen yhteydessä (kuva 69) ja kirkon neljäs wc-tila sijaitsee ensimmäisessä kerroksessa sakastiin johtavan käytävän varrella.

KUVA 66. Morsiushuone (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 67. Tekninen tila toimii myös taukohuoneena (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

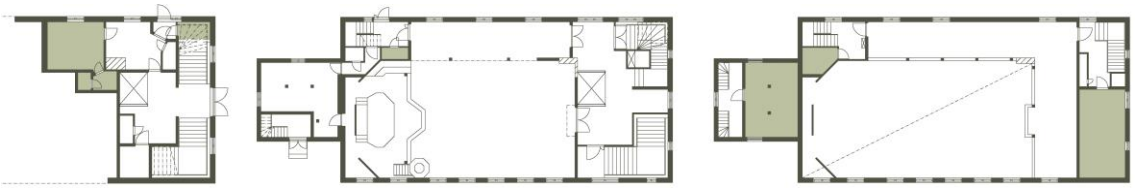

KUVA 68. Pohjakerroksen esteetön wc-tila (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 69. Morsiushuoneen yhteydessä oleva wc-tila (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.4.4 Tekniset tilat ja varastot

Teknisiä tiloja on rakennuksen pohjakerroksessa ja kellotornissa. Varastotiloja sijaitsee pohjakerroksessa ja toisessa kerroksessa (kuva 70). Ensimmäisessä kerroksessa on lisäksi pieni siivouskomero.

KUVA 70. Kirkon tekniset tilat ja varastot. Vasemmalla pohjakerros, keskellä ensimmäinen kerros ja oikealla toinen kerros (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

Pohjakerroksessa sijaitsevassa teknisessä tilassa on lämminvesivaraaja, sähkökaapit ja vesipiste, lisäksi tilasta on pääsy pienemmän varastotilan kautta hissin konehuoneeseen. IV-konehuone sijaitsee kellotornissa. Kellotornista pääsee myös yläpohjan huoltotilaan (kuvat 71 ja 72), jonne on ennen ollut käynti toisesta kerroksesta itäpäädyn porrashuoneen kautta.

Pohjakerroksen pohjoisen sisäänkäynnin tuulikaapin yhteydessä portaiden alla on pieni varastotila, ja ensimmäisessä kerroksessa sakastiin johtavan käytävän varrella on vesipisteellinen siivouskomero. Suuremmat varastohuoneet sijaitsevat toisessa kerroksessa rakennuksen länsi- ja itäpäässä (kuvat 73 ja 74). Idänpuoleinen varasto on toiminut vuosien saatossa mm. seurantalon kokoushuoneena, urkujen paljetilana sekä partiolippukunnan partiokolona (Alhainen 2025a).

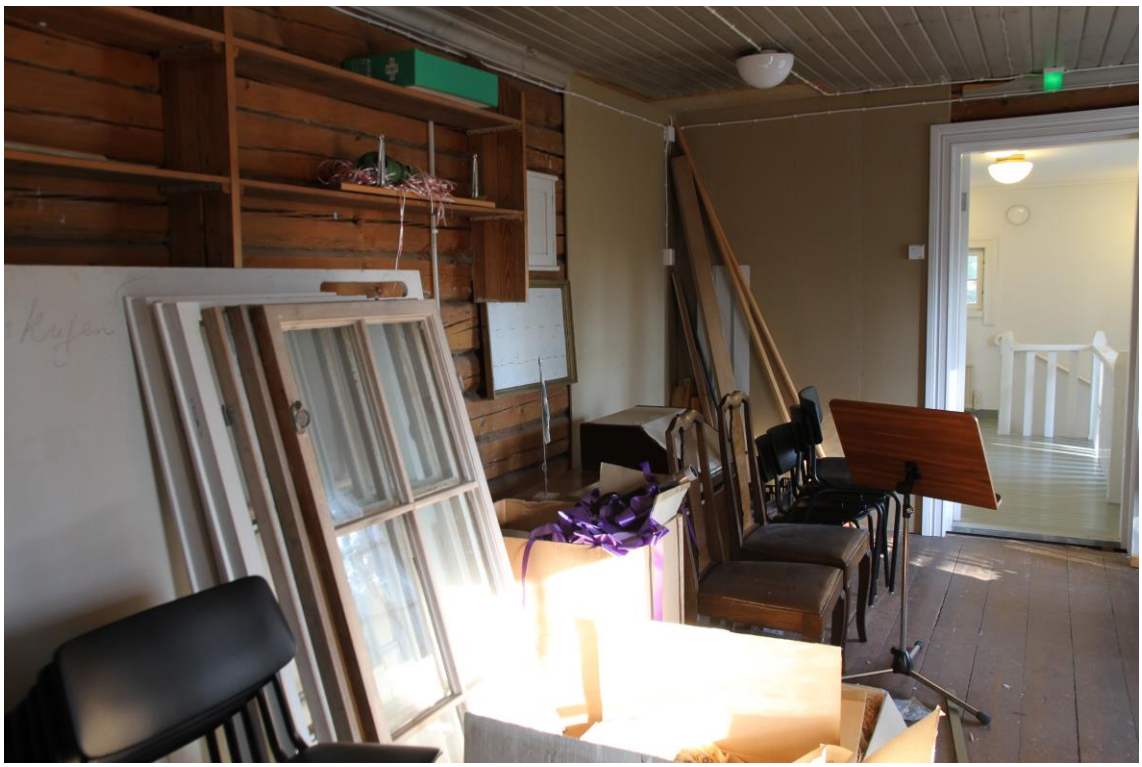
KUVA 71. Yläpohjan huoltotila (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 72. Kellotornin iv-konehuoneen yläpuolinen tila, ovi johtaa yläpohjan huoltotilaan (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 73. Toisen kerroksen länsipäädyn varasto (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 74. Toisen kerroksen itäpäädyn varasto, entinen urkutila (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.5 Rakenteet, pintamateriaalit ja väliovet

6.5.1 Rakenteet

Pohjakerroksen ulkoseinä on tiilirakenteinen, ensimmäisen ja toisen kerroksen runko hirttä (kuva 75). Toisessa kerroksessa lehterin ja varaston välissä kulkee hirsirakenteinen väliseinä, muista vanhoista väliseinärakenteista ei ole varmuutta. Peruskorjauksen rakennusselityksen mukaan pohjakerroksen uudet väliseinät ovat pääosin tiilirakenteisia, muut uudet väliseinät ovat mineraalivillaeristettyjä puurunkoisia levyseiniä. Torni on rakennettu puupilarein- ja palkein (kuva 76).

Rakennusselvityksen aikana Forssan seurakunta tilasi kirkosta rakenneavauksia, joiden perusteella saatiin selville kolmen alapohjarakenteen ja kahden ulkoseinärakenteen rakennetyypit. Rakennetyypit ovat opinnäytetyön liitteenä (liite 4). Ennen muutos- tai korjaustöihin ryhtymistä rakennevahvuudet on tarkistettava.

KUVA 75. Toisen kerroksen itäpäädyn varaston ulkoseinän hirsipintaa (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 76. Kellotornin sisäpuolisia pilari- ja siderakenteita sekä lautaverhous (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.5.2 Lattiat

Kirkkosalin lautalattia on peruskorjauksen yhteydessä hiottu ja maalattu (kuva 77). Lautalattiaa on uusittu ainakin lehterin alta sekä kuoren muutosten osalta. Myös toisessa kerroksessa lehterillä ja itäpuolen porrashuoneessa on maalattu lautalattia, josta osa on uusittu peruskorjauksessa. Itäpuolen varastossa, entisessä urkutilassa, lautalattiaa ei todennäköisesti ole peruskorjauksessa kunnostettu, se eroaa muista lautalattioista ruskealla sävyllään (kuva 78). Sakastin ja sakastiin johtavan käytävän lattiat ovat korkkilaattaa (kuva 79).

Pohjakerroksessa pääsisäänkäynnin edusta sekä toisen kerroksen länsipään porrashuone on päällystetty samalla vaaleanharmaalla kuminystyrämatolla kuin pohjakerroksesta ensimmäiseen kerrokseen johtavat portaatkin. Pohjakerroksen aulatilaa ja morsiushuonetta yhdistää punertava klinkkerilaatta (kuva 80). Ensimmäisen kerroksen aulatilan lattia on linoleumia (kuva 81). Kaikissa wc-tiloissa, teknisessä tilassa sekä varastohuoneissa on muovimatot.

KUVA 77. Salin sininen ja kuorin vaaleampi lautalattia (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 78. Toisen kerroksen itäpäädyn porras-/aulatilan ja varaston lautalattiat (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 79. Sakastin ja sakastiin johtavan käytävän korkkilaattalattia (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 80. Pohjakerroksen sisäänkäyntialueen kuminystyrämatto ja aulatilan klinkkerilaatta (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 81. Ensimmäisen kerroksen portaikon kuminystyrämatto ja aulatilan linoleumilattia (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.5.3 Seinät

Kirkkosalin ja lehterin seinät on kipsilevytetty ja maalattu valkoiseksi. Seinien alaosa on puolipaneloitu (kuva 82) kuoria lukuun ottamatta. Kuorin noin 45 asteen kulmassa olevat väliseinät on vinopaneloitu ja maalattu valkoiseksi. Alhaisen (2025a) mukaan näistä ulkoseinän puoleinen seinä on jätetty vajaamittaiseksi, jotta Wirkkalan maalaukset (kuvat 83 ja 84) näkyisivät kirkossa kävijöille. Salin puolelle näkyy kuitenkin vain pieni kaista maalauksen yläreunaa.

Morsiushuoneen sekä pohjakerroksen ja ensimmäisen kerroksen aulatilojen seiniä yhdistää valkoiselle pohjalle maalattu värillinen alaosa, jonka yläreunassa kulkee boordikuvio. Alhaisen (2025a) mukaan seinien maalauksessa hyödynnettiin kirkosta löytyneitä ornamenttikuvioita. Morsiushuoneen ja pohjakerroksen aulatilan seinäpintojen alaosa on vihreä ja boordi muodostuu pienistä kolmioista (kuva 85). Ensimmäisen kerroksen aulatilan seinäpintojen alaosa on oranssi, ja sen yläreunassa kulkee lumpeenlehtiä ja -kukkia sisältävä koristenauha (kuva 86).

Muiden tilojen seinät on maalattu valkoiseksi, lisäksi wc-tilat on laatoitettu valkoisella laatalla puoleenväliin seinää. Toisessa kerroksessa itäpuolen varasto on hirsipinnalla sekä ulko- että väliseinien osalta. Myös kellotornissa ulkoseinärakenne on jätetty näkyville.

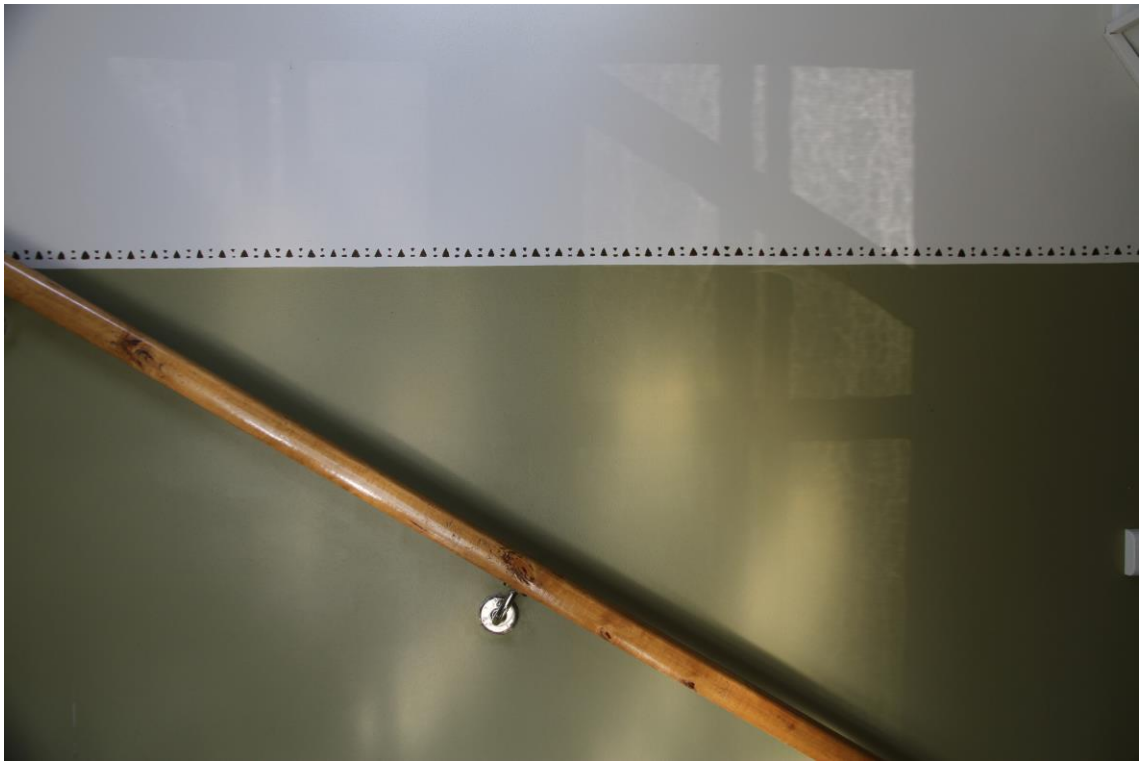
KUVA 82. Kirkkosalin puolipaneeli (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 83. Wirkkalan maalaus kokonaisuudessaan (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 84. Yksityiskohta Ilmari Wirkkalan maalauksesta (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 85. Pohjakerroksen aulatilan ja portaan seinäkuviointi (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 86. Ensimmäisen kerroksen aulatilan seinäkuviointi (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.5.4 Sisäkatot

Salin ja lehterin katot on paneloitu ja maalattu valkoiseksi. Salin puolen paneli on toteutettu kasettimaisesti (kuva 87). Ennen peruskorjausta salin katossa on ollut neliömäiset kattolevyt.

Myös ensimmäisen kerroksen aulatilan katto on valkoiseksi maalattua paneelia. Muiden tilojen sisäkatot ovat pääosin verhoiltu kipsilevyllä ja maalattu valkoiseksi.

KUVA 87. Kirkkosalin katto (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.5.5 Väliovet

Saliin johtavista väliovista kolme on peruskorjauksen yhteydessä kunnostettuja puuovia. Niitä yhdistää valkoisen, vaaleanruskean ja harmaan sävyt. Alttaria vastapäätä olevat ovet ovat nelipeiliset pariovet (kuva 88), joissa jokaisessa neljästä peilistä on eri kuvio; valkoiseksi maalatut tiimalasi, risti, ympyrä ja kolmio. Kuviot ovat molemmilla puolilla ovilehteä. Lehterin alla olevat väliovet ovat kahdeksanpeilisiä, aulaan johtavat ovet ovat pariovet (kuva 89) ja pohjoispuolen porrashuoneeseen johtava ovi on levikkeellinen (kuva 90). Levike on nelipeilinen.

Muut väliovet ovat peruskorjauksen yhteydessä uusittuja, kehysrakenteisia ja valkoiseksi maalattuja kolmipeilisiä ovia (kuva 91). Hissin konehuoneen ovi on umpinainen, teräsrakenteinen palo-ovi.

KUVA 88. Väliovet salin ja ensimmäisen kerroksen aulan välillä (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 89. Väliovet lehterin alla salin ja ensimmäisen kerroksen aulan välillä (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 90. Väliovi salin ja luoteiskulman porrashuoneen välillä (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 91. Väliovi toisen kerroksen itäpuolen porrashuoneesta varastoon, kaikki uudet väliovet ovat vastaavanlaisia (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.6 Kalusteet, irtaimisto ja valaisimet

6.6.1 Kalusteet ja irtaimisto

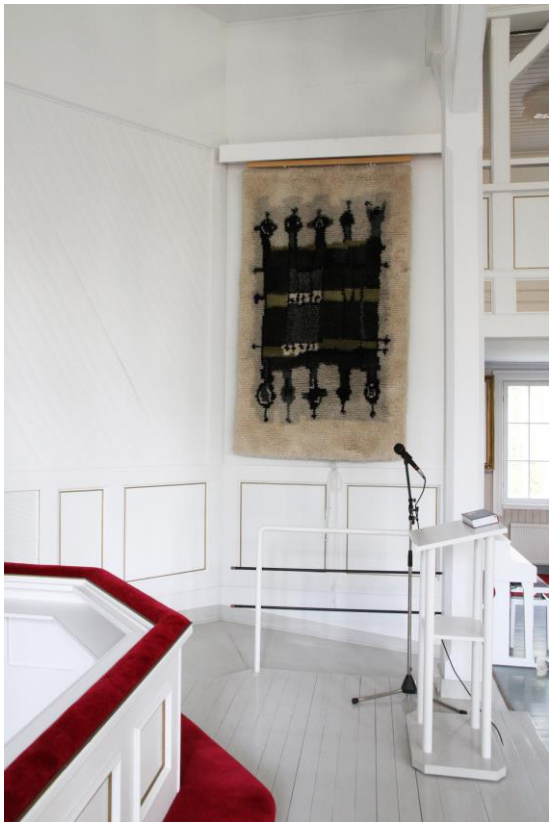
Kirkon kuoriosassa sijaitsevat alkuperäinen alttaritaulu ja kuorin toisella sivuseinällä lahjoituksena saatu vihkiryijy (kuvat 92 ja 93). Myös lahjana saadut seitsenhaaraiset kynttilänjalat sekä Sampo Kyanderin suunnittelemat lähetyskynttelikkö ja ristikulkueen risti on sijoitettu kirkon kuoriosaan (kuva 94). Saarnatuolissa on nähtävissä Wirkkalan maalaukset 1950-luvulta (kuva 95). Sakastissa on pöytäryhmä ja korkeita kaappeja mm. kirkkotekstiilien säilytystä varten. Alhaisen (2025a) mukaan sakastin kalusteet on siirretty vanhasta sakastitilasta.

Kuorin sivulla, lehterin alla on piano. Urut sijaitsevat salin takaosassa, toisen sisäänkäynnin vieressä. Vuonna 1968 hankitut urut korvattiin vuonna 2018 sähköuruilla. Vanhojen urkujen urkupillien fasadi on kuitenkin säilytetty nykyisten urkujen läheisyydessä muistona (kuva 96).

Penkkirivejä on yhteensä yhdeksän keskikäytävän molemmin puolin. Käytävän eteläpuolella penkkejä on rivissään yksi, pohjoispuolella niitä on rinnakkain kaksi. Penkit on maalattu vihreäksi ja niiden sivussa on kultaiseksi maalattu apilamainen ristikuvio (kuva 97). Kirkkosalin takaosassa on kuorolle varattu tila, jossa on 12 lehteriltä siirrettyä tuolia portaittain taakse nousevien tasojen päällä (kuva 98). Lehterillä penkkejä on itäsivulla kolmessa rivissä ja pohjoissivulla kahdessa. Penkit ovat samanlaiset kuin alhaalla kirkkosalissa, peruskorjauksen yhteydessä kallistettuja. Istuimet ovat porrastettujen tasojen päällä siten, että taaimmaiselta penkiltä näkee etummaisen ylitse.

Ensimmäisen kerroksen aulatilassa on hissin rajaamassa nurkassa pieni pöytäryhmä ja sen takana kirkkosalista siirretty, kultaiseksi maalattu vanha lämmityskamina (kuva 99). Myös ruustinna Kaurikosken lahjoittama piano sijaitsee nykyään ensimmäisen kerroksen aulassa. Kellotornissa on yhä kaksi alkuperäistä kirkonkelloa (kuva 100). Nykyään kellojensoitto ja kellotornin luukkujen avaaminen tapahtuvat sähkökäyttöisesti.

KUVA 92. Alttaritaulu (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 93. Vihkiryijy (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 94. Alttaritaulun vieressä ovat seitsenhaaraiset kynttilänjalat ja taulun vasemmalla puolella ristikulkueen risti, jossa on Koijärven kirkon tunnusmerkki. Etualalla lähetyskynttelikkö (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 95. Saarnatuolin maalaukset (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 96. Nykyiset sähköurut. Vanhojen urkupillien valkoinen fasadi on jätetty muistoksi (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 97. Kirkonpenkit (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 98. Kuoropenkit salin takaosassa (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 99. Vanha lämmityskamina (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 100. Kirkonkellot (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

6.6.2 Valaisimet

Valaisimista näyttävimmät ovat salin keskikäytävän päällä riippuvat, alkuperäiset mutta nykyisin myös sähköisesti toimivat kolme kristallikruunua (kuva 101). Salin katossa on lisäksi kiinteä valaisin jokaisen paneloidun ruudun keskellä. Salia valaisevat myös ulkoseinällä olevat seinälampetit.

Lehterin valkoiset kattokupolivalaisimet (kuva 102) ovat valokuvien perusteella olleet aiemmin salin katossa. Alhaisen (2025a) mukaan ne ovat Nuutajärven lasitehtaan tuotantoa. Samanlaisia valaisimia on myös lehterin alla välipohjassa, mutta ne ovat uudempia ja eroavat hieman alkuperäisistä. (Alhainen 2025a.) Lehterillä on lisäksi seinälampetteja (kuva 103).

Salin ja lehterin valaisimia on korjattu ja uusittu peruskorjauksen yhteydessä. Katto- että seinävalaisimia yhdistävät valkoinen pääväritys ja messinkiset osat myös muissa kirkon tiloissa (kuvat 104 ja 105). Suurin osa valaisimista on Orno-valmisteisia (Silmälä 1991).

KUVA 101. Salin kolme kristallikruunua, pienemmät kiinteät kattovalaisimet ja seinälampetit (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 102. Kattovalaisin lehterin katossa, Nuutajärven lasitehtaan tuotantoa (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 103. Seinälampetti lehterillä (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 104. Ensimmäisen kerroksen aulatilan kattovalaisimia portaiden päällä (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

KUVA 105. Seinälampetti ensimmäisen kerroksen aulatilassa (Kuva: Anna Meriläinen 2024).

7 KIRKON ARKKITEHTUURI, ARVOT JA SÄILYNEISYYS

7.1 Arkkitehtuuri

Varhaiset seurantalot rakennettiin pääosin talkoilla, ja niissä säilyivät pitkään kansanrakennusten muotokieli ja rakentamistavat (Halme & Pakkala, 58). Myös Koijärven kirkko edusti valmistuessaan perinteistä suomalaista hirsirakentamista, ja rakennus oli ajalleen tyypillinen seurantalo niin ympäristöön sijoittumisen kuin julkisivujen ja silloisen tilajärjestyksenkin osalta. Rakennuksen alkuperäisessä muodossa ja säilyneissä osissa on kuitenkin nähtävillä myös joitakin 1920-luvulla yleisimmin vaikuttaneen tyylisuuntauksen piirteitä.

Koijärven kirkon rakentamisen aikoihin Suomessa vallitsevana tyylisuuntauksena jugend oli väistynyt ja yksinkertaisempaa tyyliä edustava 1920-luvun klassismi, toiselta nimeltään pohjoismainen klassismi, otti sijaa. Tyylisuuntauksessa otettiin vaikutteita kreikkalais-roomalaisesta antiikista sekä suosittiin eheitä geometrisia perusmuotoja ja symmetriaa. Rakennusten värisävyt olivat vaaleampia ja koristelu kevyempää kuin jugendissa. (Kaila ym. 1987, 55; Nikula 2005, 121–122.)

Klassismin piirteet näkyivät ja näkyvät osittain yhä rakennuksessa käytetyissä selkeissä perusmuodoissa, sen yhteneväisissä julkisivuissa ja kokonaismassan symmetrisyytenä. Ikkunat ovat ajan tyylisuuntaukselle tyypilliset. Kailan mukaan perinteistä kuusi- tai kahdeksanruutuista ikkunaa pidettiin 1920-luvulla kauneimpana (Kaila ym. 1987, 138). Myös vielä 1930-luvun alussa tehdyissä julkisivumuutoksissa on nähtävillä pohjoismaisen klassismin vaikutus; itäjulkisivun päätykolmion pelkistetyt koristeaiheet ja pyöreät ikkunat sekä julkisivujen vaalea värisävy ovat oppikirjaesimerkkejä 1920-luvun klassismista.

Kirkkoja rakennettiin 1920-luvulla paljon, ja ajan suosituin kirkkotyyppi oli länsitornillinen pitkäkirkko (Nikula 2005, 125). Kuin rakennuksen tuleva käyttötarkoitus tietäen seurantalo rakennettiin juuri itä-länsisuunnassa, ja lisäämällä torni rakennuksen länsipäähän saatiin ulkoapäin katsottuna ajanmukainen kirkko. Julkisivuremontti 1930-luvun alussa viimeisteli tyylin, ja rakennuksen alkuperä seurantalona jäi entistä enemmän peittoon.

Vaikkakin ulkoasultaan Koijärven kirkko näyttäytyy tyypillisenä 1920-luvun kirkkona, sisätilojen järjestys poikkeaa perinteisestä kirkkorakennuksesta kuorin sijaitessa itäpäädyn sijaan kirkon länsipäässä. Tämä selittynee alkuperäisen sisäänkäynnin sijoittumisella rakennuksen eteläpuolella, lähellä itäpäätyä. Myös ajalle tyypillinen symmetria rikkoutuu kirkon päätilassa salissa. Sali muodostaa ajan kirkkorakennuksille tyypillisen runkohuoneen, keskilaivan, mutta lehterit ja lehterin alle jäävä, 1990-luvulla saliin liitetty ”sivulaiva” sijoittuvat saliin nähden epäsymmetrisesti.

7.2 Arvot ja säilyneisyys

Kokonaisuudessaan kirkko on rakennushistoriallisesti arvokas sen omalaatuisen historiansa ansiosta. Seurantaloja on kyllä ajan saatossa muutettu muihin käyttötarkoituksiin, mutta Koijärven kirkko on tiettävästi ainut pysyvästi kirkoksi muutettu seurantalo. Kirkko kertoo olemassaolollaan kahden rakennustyypin historiasta.

Kirkon lähiympäristö on pysynyt vuosikymmenten ajan melko muuttumattomana. Miljöö on säilynyt rakentamattomana ja kirkko isojen puiden ympäröimänä. Pihapiiri on toki muuttunut esimerkiksi pääsisäänkäynnin siirtymisen ja ajoneuvoliikenteen lisääntymisen vuoksi. Rakennuksen maisemalliset arvot liittyvät kohteen sijaintiin ympäristössä metsäisen harjun laella, joka on ollut kyläyhteisössä merkittävä ja haluttu rakennuspaikka, kaavailtiinhan harjulle seurantalon lisäksi myös uutta kirkkorakennusta.

Ulkoapäin seurantalon piirteet ovat nykyään nähtävissä lähinnä vain ikkunoiden sijoittelussa ja kokonaismassassa, joka on pysynyt melko muuttumattomana lukuun ottamatta kellotornin rakentamista melkein heti rakennuksen valmistumisen jälkeen. Toisaalta rakennus on ulkoapäin säilyttänyt hyvin piirteensä 1920–1930-luvun kirkkona, eikä 1950-luvulla tehty sisäänkäynnin muutos herätä huomiota julkisivujen kokonaisuuden suhteen. Myös IV-konehuoneen lisäys kellotorniin 1990-luvulla on toteutettu huomaamattomasti tulo- ja poistoilmaluukkujen sulautuessa torniin vanhojen ikkuna-aukkojen paikalle. Rakennuksen ulkoväritys on

vaihdellut vuosien mittaan, mutta nykyinen ulkoasu vastaa pitkälti 1930-luvun alun vaaleaa väritystä.

Sisätilat ja tilajärjestys ovat muuttuneet paljon alkuperäisestä, eniten 1990-luvun peruskorjauksen yhteydessä. Vanha tilahierarkia on kuitenkin säilynyt melko hyvin; pohjakerroksessa on aputiloja ja ensimmäisessä sekä toisessa kerroksessa arvokkaimmat päätilat. Sali ja lehteri ovat tilallisesti pysyneet melko muuttumattomina kirkon alkuajoilta asti, lukuun ottamatta salin laajennusta lehterin alle ja kuoriosan muutoksia. Muut sisätilat ovat kokeneet suurempia muutoksia, etenkin pohjakerroksessa.

Peruskorjauksen yhteydessä kirkon kaikki sisäpinnat uusittiin, ainoastaan salissa, lehterillä ja lehterille johtavassa itäpuolen portaikossa on nähtävissä vanhaa lautalattiaa, lisäksi Ilmari Wirkkalan maalaukset kuoriosassa on jätetty näkyviin. Väliovista vain saliin johtavat ovet on kunnostettu. Jotkin uudistuksista eivät istu saumattomasti 1920-luvun hirsikirkon tai seurantalon arkkitehtuuriin, kuten ensimmäisen kerroksen aulan lasiseinät tai luoteiskulman porrashuoneen portaat, joita tosin kirkossa vierailevat käyttävät harvemmin. Myöskään liikennetilojen lattiamateriaalit, kuten kuminystyrämatto tai linoleumi, eivät sovi vanhan rakennuksen arvokkuuteen tai vastaa rakennusajankohdan tyyliä. Vaikka valinta on ymmärrettävä käytännöllisyyden näkökulmasta, tulisi tulevissa korjaus- tai muutostöissä rakennusajankohtaa vastaavat materiaalit ja tyyli mahdollisuuksien mukaan huomioida.

Sisätilojen osalta on menetetty paljon alkuperäisiä tai vanhoja piirteitä. Tulevissa korjaus- ja muutostöissä tulisi huomioida kirkon säilyneimmät osat, joita ovat kirkkosali, lehteri ja lehterille johtavat itäpuolen portaat. Lisäksi toisen kerroksen itäpuolen nykyinen varasto, entinen urkutila hirsipintoineen on ”kurkistusaukko” rakennuksen historiaan ja rakenteisiin, ja se olisi mahdollisuuksien mukaan tärkeä sellaisena säilyttää. Myös Wirkkalan maalaukset kuorin takaseinässä ja saarnatuolissa sekä suurin osa salin kalusteita ovat säilyttämisen arvoisia.

Alla on esitetty säilyneisyyskaavio kirkon tiloista (kuva 106). Kuvan vasemmassa alareunassa on avattu värejä vastaavat muutosvuodet. Kaaviossa kirkon penkit ja vanha lämmityskamina on merkattu vuoden 1992 peruskorjauksen jälkeistä

aikaa ja nykytilaa kuvaavalla värillä, vaikkakin ne ovat alkuperäisiä kalusteita. Valitulla merkkaustavalla on tarkoitus kuvata niiden nykyistä järjestystä ja sijaintia.

KUVA 106. Säilyneisyyskaavio, ei mittakaavassa (Kuva: Anna Meriläinen 2025).

8 POHDINTA

Rakennushistoriallisen selvityksen tarkoituksena on historian ja nykytilan inventoinnin kautta tuoda esille rakennuksen erityispiirteet ja arvot, joita rakennusta koskevassa päätöksenteossa voidaan tulevaisuudessa vaalia. Koijärven kirkon erityisyys liittyy sen historiaan seurantalona, josta saatiin yllättävän pienillä rakenteellisilla muutoksilla ajanmukainen kirkko. Tulevaisuuden korjaus- ja muutostöissä voitaisiin pohtia, olisiko tätä erityispiirrettä mahdollista tuoda selvemmin esille. Tietämättä kirkon taustaa seurantalona sitä on myös melkein mahdotonta nähdä rakennuksesta.

Kahden rakennustyypin yhdistyminen toi selvityksen tekemiseen samaan aikaan sekä kiinnostavan että haasteellisen lisän. Etenkin arvojen ja säilyneisyyden tarkastelussa haasteellista oli sen pohdinta, arvioidako rakennusta 1920-luvun seurantalona vai 1920-luvun kirkkona. Rakennus on alun perin rakennettu seurantaloksi, mutta ehti toimia siinä käyttötarkoituksessa vain noin vuoden, kun taas kirkkona rakennus on toiminut yli sata vuotta. Rakennuksen alkuperäinen käyttötarkoitus on kuitenkin vaikuttanut vahvasti rakennuksen käyttöön ja myöhempiin muutosvaiheisiin.

Haastavinta selvityksen tekemisessä oli alkuperäisten tai 1990-lukua edeltävien piirustusten puuttuminen tai puutteellisuus. Varhaisempien vaiheiden osalta täytyi nojata pitkälti vanhoihin paikallislehtiin ja Koijärven seurakunnasta tehtyyn historiikkiin. Tietojen yhdistelemisen kautta rakennuksen muutosvaiheet kuitenkin jokseenkin täydentyivät, mikä oli palkitsevaa. Kiitos Juha Alhaiselle, joka paikan päällä kertoi ja havainnollisti rakennuksen eri muutosvaiheita. Tulevaisuudessa olisi tärkeä vielä selvittää museoviraston arkiston 1950-luvun piirustusten sisältö, mitä ei selvityksen tekemisen yhteydessä arkiston muuton vuoksi pystytty tekemään.

Rakennuksen laserkeilaaminen ja julkisivupiirustusten tekeminen pistepilvimallin pohjalta auttoivat tutustumaan rakennukseen paremmin ja huomioimaan erilaiset yksityiskohdat. Laserkeilaaminen rajattiin toteutettavaksi vain ulkoapäin, koska

rakennuksesta puuttui ajantasaiset ja tarkat julkisivupiirustukset, kun taas sisätiloista oli olemassa melko tuoreet pohjapiirustukset. Jälkikäteen ajatellen keilauksen tekeminen myös sisäpuolelta olisi ollut hyödyllistä mittojen ja yksityiskohtien tarkastelun takia.

LÄHTEET

Aaltonen, T. 2015. Koijärven inventointi 2015. Forssan kaupunki. Pdf-tiedosto. Viitattu 27.9.2024.

Aaltonen, T. 2019. Hyvä rakentaminen Kojon kylällä. Rakentamistapaohje Kojon osayleiskaava-alueella. Arkkitehdin tutkinto-ohjelma. Tampereen yliopisto. Diplomityö. Viitattu 26.9.2024. https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201910304225

Aamulehti. 1922. Kojon uusi seuratalo valmistunut. 11.1.1922. No 8. Sivu 3. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Viitattu 17.9.2024. https://digi.kansalliskirjasto.fi

Alhainen, J., Heikkilä, R., Heikkilä, T., Honkasalo, A., Honkasalo, R. & Juhala, S. 1994. Koijärven seurakunnan historia. Forssa.

Alhainen, J. 2023. Koijärven seurakunnan synty ja kirkkorakennuksen hankkiminen. Kylähullu. Koijärven alueen kylien tiedotuslehti. Nro 27.

Alhainen, J. Kasvatustieteiden maisteri. 2025a. Haastattelu 10.2.2025. Koijärven kirkko.

Alhainen, J. Kasvatustieteiden maisteri. 2025b. Koijärven kirkko. Sähköpostiviesti. 10.2.2025.

Cetopo. n.d. Verkkosivu. Viitattu 15.1.2025. Vaatii käyttöoikeuden. https://cetopo.com/

Forssan kaupunki. 2023a. Kojon osayleiskaavan kaavaselostus. Pdf-tiedosto. Viitattu 16.10.2024. https://www.forssa.fi/client/forssa/userfiles/kaav-kojo-osyl-selostus-teksti.pdf

Forssan kaupunki. 2023b. Kojon osayleiskaavakartta. Pdf-tiedosto. Viitattu 28.1.2025. https://www.forssa.fi/client/forssa/userfiles/kaav-kojo-osyl-kaava-kartta.pdf

Forssan Lehti. 1919. Lounais-Hämeen edistysseuroista. 11.11.1919. No 84 B Sivu 1. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Viitattu 24.1.2025. https://digi.kansalliskirjasto.fi

Forssan Lehti. 1922. Koijärven seuratalon tupaantuliaisjuhlaa. 10.1.1922. No 3 Sivu 2. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Viitattu 24.1.2025. https://digi.kansalliskirjasto.fi

Forssan Lehti. 1924. Koijärven kirkko 16.4.1924. No 45. Sivu 2. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Viitattu 16.9.2024. https://digi.kansalliskirjasto.fi

Forssan Lehti. 1925. Koijärven kirkko. 13.2.1925. No 19. Sivu 3. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Viitattu 17.1.2025. https://digi.kansalliskirjasto.fi

Forssan Lehti. 1930a. Urakkahuutokauppa. 18.6.1930. No 68. Sivu 4. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Viitattu 11.2.2025. https://digi.kansalliskirjasto.fi

Forssan Lehti. 1930b. Koijärven kirkolla. 25.8.1930. No 96. Sivu 4. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Viitattu 11.2.2025. https://digi.kansalliskirjasto.fi

Forssan seurakunta. 1980. Koijärven kirkko. Pohjapiirrokset. 1:100. Forssan seurakunnan arkisto.

Forssan seurakunta. 2023. Forssan seurakuntalehti. 1/2023. Viitattu 2.10.2024. https://www.forssanseurakunta.fi/documents/3919942/0/FSrk_01_2023_low.pdf/d0c8fb07-ecb1-7f84-a8dd-af2925970fc1?t=1680232370210

Forssan seurakunta. n.d. Koijärven kirkko. Verkkosivu. Viitattu 20.1.2025. https://www.forssanseurakunta.fi/kirkot-ja-tilat/koijarven-kirkko

Halme, A-M. & Pakkala, L. 2008. Yhdessä rakennetut: suomalaiset seurantalot. Med gemensamma krafter: föreningshus i Finland. Helsinki: Suomen kotiseutuliitto.

Hirsjärvi, T. 1930. Koijärven kunnan synty- ja alkuvaiheet. Forssa.

Hämeenlinnan kaupunginmuseo. 2008. Koijärven kirkko ja hautausmaa. Hakutulos Tupa-tietokannasta. Verkkosivu. Viitattu 14.10.2024. https://tupa.hmlmuseo.fi/public.do

Juhala, A & Kullanen, E. 1969. Toimintakertomus. Koijärven seurakunnassa vuodelta 1968. Forssan seurakunnan arkisto.

Julkisivumaalaus Nurmilaakso Oy. 2023. Koijärven kirkon maalaus 5/2023. Pdf-tiedosto. Viitattu 12.2.2025. Forssan seurakunnan arkisto.

Kaila, P., Pietarila, P. & Tomminen, H. 1987. Talo kautta aikojen. Julkisivujen historia. Helsinki: Rakentajain Kustannus Oy.

Kirkkoneuvosto. 1930. Koijärven seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirja. 12.5.1930. Forssan seurakunnan arkisto.

Kirkkoneuvosto. 2023. Forssan seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirja. 7/2023, 17§. Forssan seurakunnan arkisto.

Kivekäs, H. 1984. Koijärven seurakunta. Seurakuntakertomus 1983. Forssan seurakunnan arkisto.

Kojon Nuorisoseura ry. 2018. Kojon Nuorisoseura 100 vuotta. Kaikissa jotain spesiaalia. Forssa.

Kyander, S. 1991. Koijärven kirkko. Pohjapiirrokset. 1:50. Forssan seurakunnan arkisto.

Kyander, S. 1997. Koijärven kirkon ulkomaalaus. Maalaustyöselostuksen liite: Ulkovärityssuunnitelma 1/6. 27.3.1997. Forssan seurakunnan arkisto.

Kyander, S. n.d. Koijärven kirkon rakennusselitys. Forssan seurakunnan arkisto.

Löytömäki, E. 2023a. Pääkirjoitus. Forssan seurakuntalehti 1/2023. Viitattu 1.10.2024. https://www.forssanseurakunta.fi/documents/3919942/0/FSrk_01_2023_low.pdf/d0c8fb07-ecb1-7f84-a8dd-af2925970fc1?t=1680232370210

Löytömäki, E. 2023b. Kirkonkellot Tammisaaresta. Forssan seurakuntalehti 1/2023. Viitattu 1.10.2024. https://www.forssanseurakunta.fi/documents/3919942/0/FSrk_01_2023_low.pdf/d0c8fb07-ecb1-7f84-a8dd-af2925970fc1?t=1680232370210

Maanmittauslaitos. n.d. Paikkatietoikkuna. Verkkosivu. Viitattu 1.10.2024. https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/

Marttala, E. 1980. Koijärven seurakunta. Seurakuntakertomus 1979. Forssan seurakunnan arkisto.

Marttala, E. 1982. Koijärven seurakunta. Seurakuntakertomus 1981. Forssan seurakunnan arkisto.

Museovirasto. 2010. Talon tarinat – rakennushistorian selvitysopas. Pdf-tiedosto. Viitattu 24.9.2024. https://stmuseovirastoprod.blob.core.windows.net/museovirasto/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/talon-tarinat-opas.pdf

NCS Color. n.d. Hakutulos sivustolta. Verkkosivu. Viitattu 12.2.2025. https://ncscolour.com/

Nikula, R. 2005. Suomen arkkitehtuurin ääriviivat. Helsinki: Otava.

Raksystems Insinööritoimisto Oy. 2022. Kuntoarvio RS15. Rakennustekniikka, LVI- ja sähköjärjestelmät. Pdf-tiedosto. Viitattu 12.2.2025. Forssan seurakunnan arkisto.

Silmälä, T. 1991. Koijärven kirkon valaisinluettelo. 7.12.1991. Forssan seurakunnan arkisto.

Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto. n.d. Koijärven kirkko. Hakutulos arkistotietokannasta. Verkkosivu. Viitattu 16.10.2024. https://yksa.disec.fi/Yksa4/public/ELKA/

Uula Color Oy. n.d. Vanhan värikartan sävyt. Pellavaöljymaali. Verkkosivu. Viitattu 12.2.2025. https://uula.fi/maalausohjeet/muut-ohjeet/vanhan-varikartan-savyt/

Uusi-Hakimo, L. 1988. Kirkko tehdaskylässä 70 vuotta. Forssa.

Wirkkala, I. 1953. Koijärven kirkon kuorin peräseinän korjausluonnos. 1:20. Forssan seurakunnan arkisto.

LIITTEET

Liite 1. Seurakunnan arkistomateriaalit Koijärven kirkosta

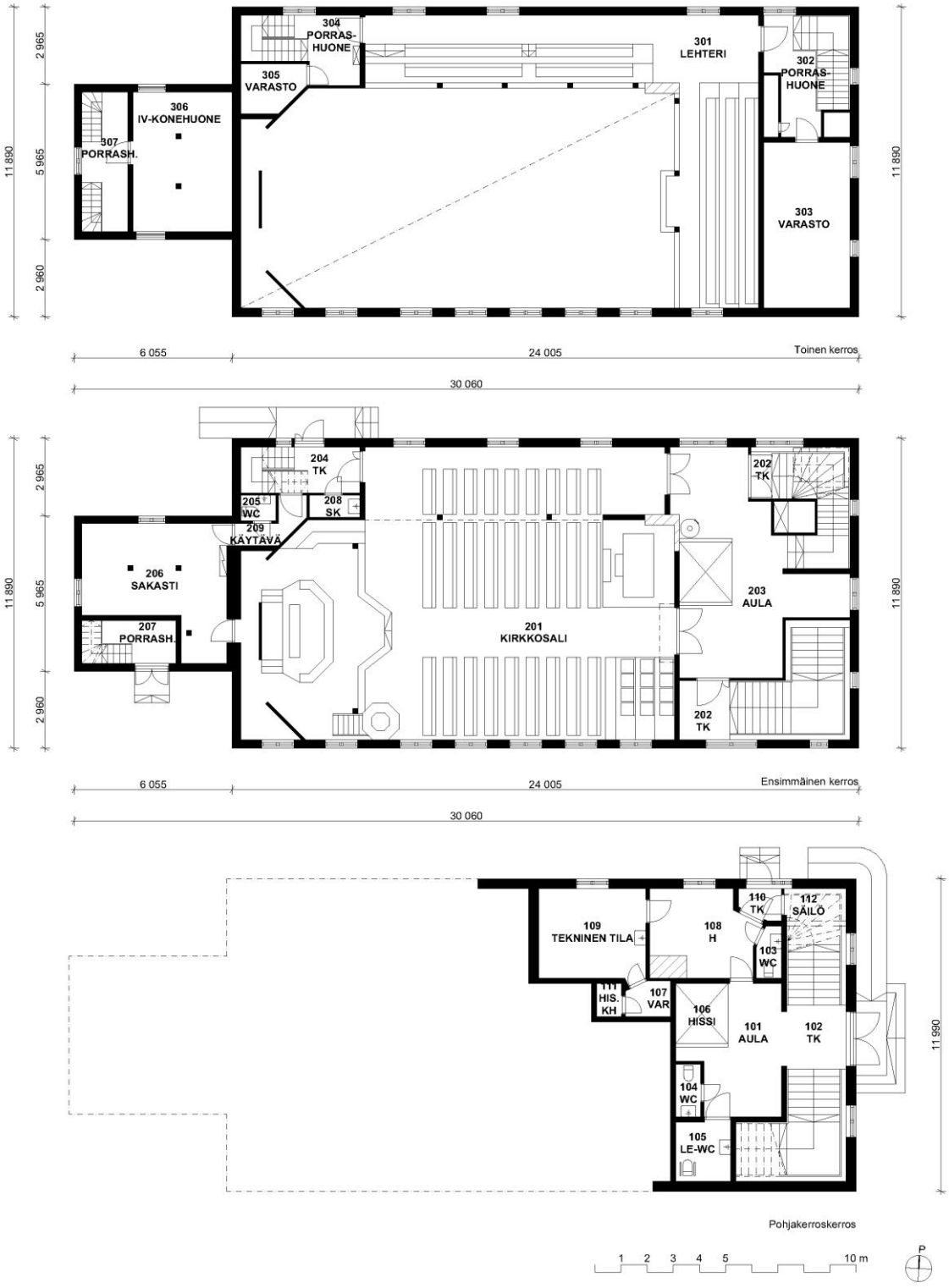
Forssan seurakunnan arkisto

- 1951 Koijärven kirkon kuorin peräseinän korjausluonnos, Ilmari Wirkkala
- 1953 Koijärven kirkon kuorin peräseinän korjausluonnos 1:20, Ilmari Wirkkala, lisäksi Koijärven kirkkosalin korjauspiirros 1:100 (ei päivätty tai allekirjoitettu, oletettavasti Wirkkalan)
- 1978 valaistuksen lisäys, valaistuspiirustukset, sopimusasiakirja
- 1980 pohjapiirrokset 1:100 ja julkisivupiirros etelään 1:100, allekirjoitus P.A.
- 1986 paloilmoituslaitoksen hankinta, sähköpiirustus
- 1991–1992 peruskorjaus
    - arkkitehtipiirustukset ja rakennuslupa-asiakirjat, Sampo Kyander
    - asbestikartoitusraportti
    - rakennepiirustukset
    - LVI-urakka-asiakirjat ja -piirustukset
    - sähköurakka-asiakirjat ja -piirustukset
    - muita asiakirjoja:
        - urakkatarjoukset, lisätyötarjoukset, pöytäkirjat, muistiot, vakuusasiakirjat, maksuerätaulukot, tarkastusasiakirjat, kirkkohallituksen käsittely ym.
- 1994 kirjoliinapiirustukset
- 1996 kirkon sähköautomaatiojärjestelmä, päättötyö
- 1997 ulkomaalausasiakirjat
- 2015 paloilmoitinjärjestelmän uusiminen
- 2019 paloilmoitintarkastusasiakirjat

Forssan seurakunnan digitaalinen arkisto

- 2022 Koijärven kirkon kuntoarvio RS15, Raksystems Insinööritoimisto Oy
- 2023 Koijärven kirkon maalaus, aineet ja sävyt, Julkisivumaalaus Nurmilaakso Oy
- 2024 Koijärven kirkon asemapiirros 1:500 ja pohjapiirrokset 1:100, Arkkitehtuurisuunnittelu P. Pylkkönen-Palm

Liite 2. Pohjapiirustukset

Ei mittakaavassa

Sisätilojen osalta piirrokset pohjautuvat 7.5.2024 päivättyihin pohjapiirustuksiin (Arkkitehtuurisuunnittelu P. Pylkkönen-Palm 2024) sekä paikalla tehtyihin mittauksiin ja havaintoihin.
Sisämitat tarkistettava korjaus- tai muutostöihin ryhdyttäessä.

Ulkomitat perustuvat 3.10.2024 tehtyyn laserkeilaukseen

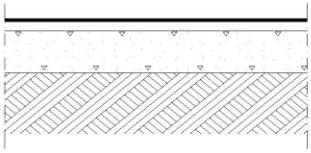
Liite 3. Materiaalitaulukko

Tila	Katto	Seinät	Lattiat	Jalkalista
101 Aula	Kipsilevy, maalattu	Tasoite, maalattu	Klinkkerilaatta	Mänty, maalattu
102 Tuulikaappi	Kipsilevy, maalattu	Tasoite, maalattu	Kuminystyrämatto	Mänty, maalattu
103 Wc	Kipsilevy, maalattu	Laatta	Muovimatto	-
104 Wc	Kipsilevy, maalattu	Laatta	Muovimatto	-
105 Wc	Kipsilevy, maalattu	Laatta	Muovimatto	-
106 Hissi	-	-	-	-
107 Varasto	Kipsilevy, maalattu	Tasoite, maalattu	Muovimatto	Mänty, maalattu
108 Huone	Kipsilevy, maalattu	Tasoite, maalattu	Klinkkerilaatta	Mänty, maalattu
109 Tekninen tila	Kipsilevy, maalattu	Tasoite, maalattu	Muovimatto	Mänty, maalattu
110 Tuulikaappi	Kipsilevy, maalattu	Tasoite, maalattu	Kuminystyrämatto	Mänty, maalattu
111 Hissin konehuone	Betoni	Rappaus	Betoni	-
112 Säilö	Kipsilevy, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Muovimatto	Mänty, maalattu
201 Kirkkosali	Paneeli, maalattu	Kipsilevy, maalattu Puolipaneeli, maalattu	Lauta, maalattu	Mänty, maalattu
202 Tuulikaappi, porras	Kipsilevy, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Kuminystyrämatto	Mänty, maalattu
203 Aula	Paneeli, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Linoleumilaatta	Mänty, maalattu
204 Tuulikaappi, porras	Kipsilevy, maalattu	Lujalevy, maalattu	Kuminystyrämatto	Mänty, maalattu
205 Wc	Kipsilevy, maalattu	Laatta	Muovimatto	-
206 Sakasti	Kipsilevy, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Korkkilaatta	Mänty, maalattu
207 Porrashuone	Kipsilevy, ei maalattu	Kipsilevy, ei maalattu Ulkoseinässä ei levytystä	Betoni	-
208 Siivouskomero	Kipsilevy, maalattu	Laatta	Muovimatto	-
209 Käytävä	Kipsilevy, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Korkkilaatta	Mänty, maalattu
301 Lehteri	Paneeli, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Lauta, maalattu	Mänty, maalattu
302 Porrashuone	Kipsilevy, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Lauta, maalattu	Mänty, maalattu
303 Varasto	Paneeli, maalattu	Hirsi	Lauta, maalattu	-
304 Porrashuone	Kipsilevy, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Kuminystyrämatto	Mänty, maalattu
305 Varasto	Kipsilevy, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Muovimatto	Mänty, maalattu
306 Iv-konehuone	Kipsilevy, maalattu	Kipsilevy, maalattu	Vaneri	-
307 Porrashuone	Vaneri, ei maalattu	Kipsilevy, ei maalattu	Vaneri	-

Liite 4. Rakennetyypit

Rakenne 1

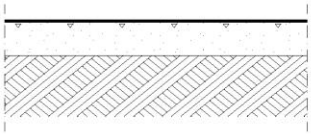
Tilojen 101, 103, 104, 105, 108 ja 109 alapohjarakenne

Lattiapäällyste
Tasoite 15 mm
Betoni 70 mm
Perusmaa (ei tuuletusrakoa laatan ja maan välissä)

Rakenne 2

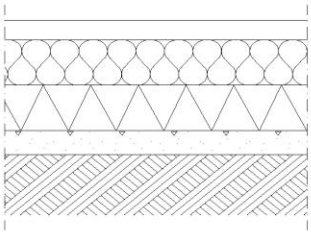
Tilojen 107, 110, 205 ja 209 alapohjarakenne

Lattiapäällyste
Betoni 55 mm
Perusmaa (ei tuuletusrakoa laatan ja maan välissä)

Rakenne 3

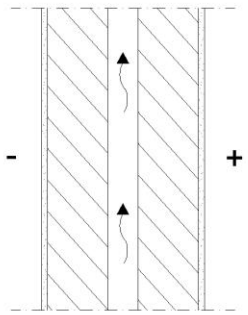
Tilan 201 alapohjarakenne

Puulankku 32 mm
Lasivillaeriste + kova muovieriste 150 mm
Betonilaatta 40 mm
Perusmaa (ei tuuletusrakoa laatan ja maan välissä)

Rakenne 4

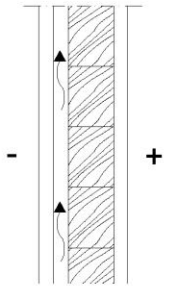
Tilan 109 ulkoseinärakenne

Rappaus
Tiili 235 mm
Tuuletusrako 100 mm
Tiili 235 mm
Rappaus

Rakenne 5

Tilan 201 ulkoseinärakenne

Lautaverhous
Tuuletusrako
Hirsirunko
Seinäpaneeli (kiinni hirressä)